

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia

Rodéziai bozótháború tanulságai

JELIGE: Green Leader

2024.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	3
KUTATÁSI MÓDSZERTAN	4
TÉMA KORÁBBI FELDOLGOZÓI, ALAPMŰVEK	4
SZAKDOLGOZAT FELÉPÍTÉSE	5
1. RODÉZIA ADOTTSÁGAI ÉS TÖRTÉNELME	6
RÖVIDÍTÉSEK.....	6
RODÉZIA FÖLDRAJZI ÉS KLIMATIKUS ADOTTSÁGAI	6
RODÉZIA LÉTREJÖTTE.....	8
2. KATONAI EGYSÉGEK ÉS A BOZÓTHÁBORÚ	14
RODÉZIAI EGYSÉGEK	14
A BRIT DÉL-AFRIKAI RENDŐRSÉG	14
LÉGIERŐ	14
A RODÉZIAI HADERŐ	15
A RODÉZIAI KÖNNYŰ GYALOGSÁG.....	15
RODÉZIAI AFRIKAI PUSKÁK	16
A RODÉZIAI TŰZÉREZRED	17
A RODÉZIAI PÁNCÉLAUTÓ EZRED	17
GREY’S SCOUTS	17
SELOUS SCOUTS	18
SPECIÁLIS LÉGI EGYSÉG	19
GERILLA HARCMODOR	19
A GERILLA CSAPATOK	19
A BOZÓTHÁBORÚ	21
3. FEGYVEREK ÉS KATONAI ELŐNYÖK	25
RODÉZIAI FEGYVERES SZERVEZETEK FELSZERELÉSE.....	25
GERILLA FEGYVERESEK FELSZERELÉSE	25
RODÉZIAI KATONÁK ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI.....	25
4. NAGYOBB CSATÁK	29
OPERATION ELAND	29
OPERATION AZTEC.....	30
OPERATION DINGO.....	31
OPERATION GATLING	33
OPERATION URIC	33

OPERATION MIRACLE.....	34
ÖSSZEGZÉS	37
MELLÉKLETEK.....	39
FELHASZNÁLT FORRÁSOK.....	47
KÉPEK	50

Bevezető

Régóta érdeklődési körömbbe tartoznak a modern kor háborúi, főképpen az Afrikában a dekolonizáció utáni szabadság-, polgár-, és bozótháborúk. A bozótháború egy ritka kifejezés, aminek nincsen pontos definíciója, de eddig csak négy Afrikai háborúban használták. Ezek közé tartozik a Rodéziai bozótháború, az Ugandai bozótháború, a Közép-afrikai-, és a Dél-afrikai határ háború, ami Angolai bozótháborúként is ismert. Ezen háborúkban sok a közös vonás, és ezek alapján definiálom a bozótháború kifejezést. A bozótháború tehát nem más: mint Afrikában a késő-gyarmati időszakban egy alacsony intenzitású elhúzódó polgárháború, amit többnyire a vidéki területeken vívtak meg távol a nagyobb városoktól, és megjelenik benne a gerilla hadviselés.¹

Ezek közül kiemelt figyelmet kapott tőlem a Rodéziai bozótháború, ami azért keltette fel az érdeklődésemet, mert 1964-től 1979-ig, vagyis tizenöt éven át tartotta magát egy létszámában elenyésző, körülbelül 10 800 főt számláló hadsereg,² a vele szemben álló három-négyszer akkora, körülbelül 38 000 fős gerilla haderővel szemben,³ hogy minimális veszteségek mellett hatalmas károkat okoztak a gerilláknak. Ezt mi sem bizonyítja jobban, hogy a háború alatt a rodéziaiak összesen 1361 embert veszítettek, (beleértve a rendőröket is), míg a gerillák a becslések szerint 10 450 főt⁴. Ezt a háborút önmagában már az is különlegessé teszi, hogy a gerillák vannak többen, miközben a gerilla háborúban jellemzően ők szoktak kevesebben lenni. Pontosan emiatt a látványos aszimmetria miatt tartom érdemesnek feldolgozni és kutatni a témát.

A gerilla-hadviselés olyan katonai módszer, amely során általában kis létszámú, mozgékony, fegyveres csoport meglepetésszerű támadást hajt végre nagyobb létszámú katonai egység ellen. Ezt a hadviselést alkalmazó csoportok rendszerint kihasználják az általuk jól ismert terület adottságait. Ez a fajta hadviselés ma is jelen van és a jövőben is nagy eséllyel jelen lesz.⁵ Jelenleg is zajlanak fegyveres konfliktusok és polgárháborúk, ahol rengeteg gerilla

¹(2014): Why are some wars in Africa called "bush wars"? Online: https://www.reddit.com/r/AskHistorians/comments/268hfx/why_are_some_wars_in_africa_called_bush_wars/?rdt=57068

² MAJOR CHARLES M. Lohman - MAJOR ROBERT I. MacPherson (1983): *Rhodesia: Tactical Victory, Strategic Defeat*. Online: <http://rhodesia.nl/Rhodesia%20Tactical%20Victory.pdf> Oldalszám: 29

³ IAN F. W. Beckett (2007): *THE RHODESIAN ARMY: COUNTER-INSURGENCY, 1972-1979*. Online: https://selousscouts.tripod.com/rhodesian%20army%20coin%2072_79%20part2.htm

⁴ RENÉ Noir (2020): *The Fall of Rhodesia*. Online: <https://www.popularsocialscience.com/the-fall-of-rhodesia/>

⁵ BÉKÉS Márton (2016): *A GERILLA-HADVISELÉSRŐL*. Online: <http://kommentar.info.hu/uploads/2016/4/1582813902.pdf> Oldalszám: 17

tevékenység is megfigyelhető. Ilyen a helyzet 1991-óta Szomáliában⁶, 2003-óta Szudánban⁷, 2011-óta Szíriában,⁸ 2014-óta Jemenben,⁹ és 2020-óta Etiópiában.¹⁰ Hasonló a szituáció a Gázai övezetben is, vagy a mexikói drogháborúkban.

Amióta csak létezik a gerilla hadviselés mindenki megoldást keres rá, mert nagyon nehéz és időigényes őket ténylegesen legyőzni, és nem egy nagyhatalom szenvedett el már vereséget velük szemben. Ennek több oka is van, melyet a későbbi fejezetekben kifejték.

Kutatásommal azt a hipotézist kívánom bizonyítani, hogy a rodéziai fegyveres szervek helyismeretük, kulturális, és nyelvi ismereteik miatt, teljesítettek sokkal jobban hazai terepen, mintha helyettük külföldről érkezett katonai egységek harcoltak volna. Dolgozatom célja, hogy munkámmal segítsen akár a jövőben, vagy a már jelenleg is zajló gerilla felkelések leverését, annak sikeres kivitelezését.

Kutatásom módszertana:

A téma feldolgozásához a kvalitatív kutatási módszertant találok a legalkalmasabbnak. Kutatómunkámat a nyilvánosan is elérhető, többnyire angol nyelvű források felhasználásával készítettem. Ezen dokumentumokkal, monográfiákkal és egyes katonák visszaemlékezéseivel próbálom kutatási hipotézisemet bizonyítani, ami nagy nehézséget is okoz, mert rendkívül kevés forrást lehet találni a rodéziaiak helyismeretéről, és annak a harcokban való hatásairól. Emellett még az is nehézséget okozott a feldolgozásban, hogy egyes visszaemlékezéseket, dokumentumokat erősen átjár a rasszizmus és pár ideológia, amit nem szeretnék különösebben belevinni dolgozatomba, de a háború kitörésének okát és folyamatait lehetetlen ezek nélkül értelmezni.

Téma korábbi feldolgozói, alapl művek:

Árkus István volt az a magyar újságíró, aki a Rhodésia-Zimbabwe eseményeiről szóló könyvet írta. Az 1980-as év egy kritikus időszakot jelentett az országban. Ebben az évben történt, amikor a korábbi brit gyarmat Zimbabwe néven önálló állammá vált. Árkus István

⁶ SZABÓ Dániel Vilmos (2016): *25 éve tart a szomáliai monoton gyilkolás*. Online: https://index.hu/tudomany/tortenelem/2016/01/27/25_eve_tart_a_szomaliai_monoton_gyilkolas/

⁷ SZALAI Máté (2023): *Súlyos veszélyt jelent az egész világra a szudáni vérengzés*. Online: <https://24.hu/kulfold/2023/04/27/szudan-polgarhaboru-fegyveres-konfliktus-paramilitaris-destabilizacio-migracio/>

⁸ NOEMI Mrav (2018): *Ma hét éve kezdődött el a szíriai polgárháború*. Online: <https://hu.euronews.com/2018/03/15/ma-het-eve-kezdodott-el-a-sziriai-polgarhaboru>

⁹ KASSAI Zsigmond (2022): *Két hónapos tűzszünetet kötöttek Jemenben*. Online: <https://24.hu/kulfold/2022/04/01/ket-honapos-tuzszunet-jemen-ramadan/>

¹⁰ KÁROLY Szilágyi (2020): *Miért tört ki polgárháború Etiópiában?* Online: <https://hu.euronews.com/2020/11/26/miert-tort-ki-polgarhaboru-etiopiaban>

művében részletesen bemutatja ezt az időszakot és az ezt megelőző eseményeket. Hazánkban nem közismert ez a téma, mert a hidegháborúban ez egy viszonylag jelentéktelennek mondható kis proxiháború volt, és a nagyhatalmak sem figyeltek rá különösebben. ÁRKUS István (1980): *Rhodésia, Zimbabwe*. Budapest: Kossuth könyvkiadó.

Értékes kiindulási pontnak bizonyult még Kiss Álmos Péter aszimmetrikus konfliktusokat és különleges erőket elemző munkája: A negyedik generációs konfliktusok jellemzői és tapasztalatai. Ebben pár oldalon át az én témámmal is foglalkozott, így nagy hasznát vettem.

Szakedolgozat felépítése:

Első fejezet: Ismertetem a földrajzi viszonyokat, az ország történetét a kezdetleges brit gyarmattól egészen 1980-ig Zimbabwe létrejöttéig. Kifejtem, hogy mi vezetett a háborúhoz, mik voltak az egyes felek érdekei, ellentétei. Megemlítem az ország ellen hozott gazdasági szankciókat és azt a pár országot, akik hajlandóak voltak támogatni, és hogy ők milyen módon segítették az állam fennmaradását.

Második fejezet: Bemutatom Ian Smitht Rodézia miniszterelnökét, aki a legjelentősebb politikus volt Rodéziának, és emellett a gerillák vezetőit is, Robert Mugabet és Joshua Nkomot. Ezután ismertetek néhány rodéziai egységet és leírom, hogy mi volt a szerepük, mennyire voltak hatékonyak és sikeresek. Végül a bozótháború folyamatát, szakaszait fejtem ki.

Harmadik fejezet: Ebben a fejezetben a rodéziai és gerilla katonák kiképzését, és az általuk használt fegyvereket mutatom be. Ezt követően pedig ismertetem a rodéziaiak azon módszereit, amikkel sikeresen hajtották végre a gerillák elleni elhárításokat.

Negyedik fejezet: Esettanulmányként ismertetem a nagyobb csatákat, hogy hogyan zajlottak le és mik lettek az eredményeik. Majd megemlítem, hogy a csaták során miért volt fontos, hogy helyiekből állt a rodéziai hadsereg.

Összegzés: Dolgozatomat összeggzéssel zárom, amelyben javaslatokat és további kutatási irányokat fogalmazok meg.

1. Fejezet: Rodézia adottságai és történelme

Ebben a fejezetben először ismertetem a rövidítéseket, amiket az egész dolgozatomban használni fogok. Ezt követően bemutatom Rodézia földrajzi adottságait, majd leírom az ország rövid történelmét és a háborút kiváltó okokat is.

Dolgozatomban szereplő Rodézia a korábbi brit gyarmati Dél-Rodézia, a mai Zimbabwe. Észak-Rodézia későbbi nevén Zambiaként, Nyasaföld meg a mai Malawiként szerepel. A Zimbabwei Afrikai Nemzeti Uniót a továbbiakban ZANU-nak rövidítve fogom említeni, míg a Zimbabwei Afrikai Népi Uniót pedig ZAPU-ként. A pártok hadseregét, mint a Zimbabwei Afrikai Nemzeti Felszabadító Hadsereget ZANLA-nak, a Zimbabwei Független Népi Forradalmi Hadsereget pedig ZIPRA-nak rövidítve fogom használni. A rodéziaiaknál a brit dél-afrikai rendőrséget BSAP-nek, a rodéziai könnyű gyalogságot RLI-nek, a rodéziai afrikai puskásokat RAR-nak, a páncélautó ezredet RAC-nak, és a speciális légi egységet pedig SAS-nak.

Rodézia földrajzi és klimatikus adottságai

Rodéziát a mai Zimbabwet északon Zambia határolja, amit 1964-ig Észak-Rodéziának hívtak¹¹. Keleten Mozambik, ami 1975-ig portugál gyarmat volt,¹² délen a Dél-afrikai Köztársaság, délnyugaton pedig Botswana a szomszédja, ami 1966-ig brit gyarmat maradt.¹³ Az ország legnyugatibb csücske érinti Namíbiát, ami egészen 1990-ig a Dél-afrikai Köztársasághoz tartozott¹⁴.

¹¹ GEOFFREY J. Williams - ANDREW D. Roberts - RICHARD Hamilton Hobson (2024): *Zambia - Colonial Rule, Independence, Economy*. Online: <https://www.britannica.com/place/Zambia/Colonial-rule>

¹² KATHLEEN Eddy Sheldon - JEANNE Marie Penvenne (2024): *Mozambique | Culture, History*. Online: <https://www.britannica.com/place/Mozambique>

¹³ NEIL Parsons (2024): *Botswana | History, Population, Capital, Map, Flag, & Facts*. Online: <https://www.britannica.com/place/Botswana>

¹⁴ REGINALD Herbold Green (2024): *Namibia | History, Map, Flag, Population, Capital, & Facts*. Online: <https://www.britannica.com/place/Namibia>

Rodézia térképe

(Forrás: <https://www.ezilon.com/maps/africa/zimbabwe-physical-maps.html>)

Rodézia fővárosa Salisbury (a mai Harare), ami az ország északkeleti részében található. A második legnagyobb városa Bulawayo délnyugaton van¹⁵. Az ország nagy része fennsíkból áll, 1200 és 1500 méter közötti magassággal. A fővárostól délkeletre magasabb hegyvidék található, ezt a területet Keleti-Felföld néven ismerik. Legjelentősebb folyója a Zambézi, amely az ország északi határán folyik, nyugatról keleti irányba. Zimbabwe szubtrópusi éghajlattal rendelkezik, számos helyi változattal. A déli területek hőségükről és szárazságukról ismertek, míg a középső fennsík egyes részein télen éjjeli fagy is lehet. A Zambézi völgyében és a délkeleti alföldön forróbb és nedvesebb a klíma, de télen

¹⁵ Harare | Zimbabwe, Population, Map, & Facts (2024). Britannica. Online: <https://www.britannica.com/place/Harare>

kevés csapadék esik.¹⁶ Az infrastruktúra az afrikai körülmények között korszerű volt. Korszerű vasúthálózat, és jó minőségű aszfalttal rendelkezett.¹⁷ Az ország jelenleg 3 427 kilométernyi vasútvonalal, 97 267 kilométernyi autópályával, és 196 reptérrel rendelkezik, de ebből csak 17-nek van burkolt kifutópályája.¹⁸

Rodézia létrejötte

Bár a terület már a középkor óta lakott, a gyarmati Rodézia története 1890-ben kezdődik, mikor Cecil Rhodes vezetésével a Brit Dél-afrikai Társaság északnak indult Transvaaltól és megvetette lábát a mai Zambia, Zimbabwe és Malawi területén. 1923-ban a helyi telepések szembesültek azzal a lehetőséggel, hogy ötödik tartományként csatlakozzanak a Dél-afrikai Unióhoz, vagy szinte teljes belső autonómiát fogadjanak el. A választók a dél-afrikai integráció ellen szavaztak. A népszavazás eredményére való tekintettel ezen területeket a társaság 1923-ig uralta, ekkor a társaság alapszabályát visszavonták, és Dél-Rodézia nagyobb szabadságban részesült.¹⁹

A terület ásványi kincsekben igencsak gazdag volt, ami hozzájárult a hagyományos gazdasági növekedés magas üteméhez. A gyors és nagy számokban érkező fehér telepéseknek köszönhetően hamar erős feldolgozóiparral, valamint vas és acéliparral rendelkezhetek. A következő három évtized során Dél-Rodézia olyan mértékű gazdasági terjeszkedést és iparosodást tapasztalt, amely szinte páratlan a szubszaharai Afrikában. Ahogy a fehér népesség növekedett, úgy nőtt a tőkeimport is, különösen a második világháború alatt. Ez a tendencia éles ellentétben állt a legtöbb gyarmati területtel, amelyek jelentős tőkehiányt szenvedtek el. Emiatt Dél-Rodézia gazdaságilag messze kiemelkedett a gyarmatok közül.²⁰

1953-ban egyesült Észak-Rodéziával és Nyasafölddel, létrehozva a Rodézia és Nyasaföld Föderációt egy laza szövetséget, amely a védelmi és gazdasági irányítást egy központi kormány alá helyezte, de számos belügyet az alkotó területek ellenőrzése alatt hagyott.

¹⁶ (2024). *Zimbabwe Geography*. *Countryreports*. Online: <https://www.countryreports.org/country/Zimbabwe/geography.htm>

¹⁷ KISS Álmos Péter (2012): *A negyedik generációs konfliktusok jellemzői és tapasztalatai*. Online: https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12252/kiss_almos_peter_doktori_ertekezes.pdf;jsessionid=35CE5919399EFCF295E7A994D072C90D?sequence=6 Oldalszám: 37

¹⁸ (2024). *Zimbabwe Transportation*. Online: <https://www.countryreports.org/country/Zimbabwe/transportation.htm>

¹⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 6-9

²⁰ PETER Loh (2023): *The Rhodesian Bush War: History's Forgotten Cold War Conflict*. Online: <https://jesuitroundup.org/the-rhodesian-bush-war-historys-forgotten-conflict/>

1960-as évek elején a dekolonizáció elkerülhetetlennek látszott, így 1963-ban a Föderáció felbomlott.²¹

Sorra nyerték el függetlenségüket Afrikában a korábbi gyarmatok. Így volt ez Észak-Rodéziával, Nyasafölddel és Dél-Rodéziával is. Azonban Dél-Rodézia függetlensége másmilyen volt, mint a többieké, ugyanis a britek csak a többségben élőknek voltak hajlandóak függetlenséget adni. Ez a helyi fehér telepéseknek nem tetszett, mert ők az ország lakosságának mindössze 5%-át adták ki, mivel ők 220 000-250 000-en voltak, addig a feketék 4 500 000-5 000 000 között, akiknek a fele fiatalabb volt tizenöt évnél.²²

A fehérek továbbá nem érezték volna magukat biztonságban, ha hirtelen feketék kezébe adnák át az irányítást. Ez a félelmük véleményük szerint nem volt ok nélküli, ugyanis amely gyarmatok 1964-ig szabadok lettek, azok közül sokban nagyon véres és több éven át tartó polgárháború tört ki, arról nem is beszélve, hogy az ottani fehér telepések többségét elűldözték, kifosztották, vagy akár meg is ölték.²³ Ezt sokuk meg is tapasztalhatta a Kongói krízis alatt, ami 1960-tól 1965-ig tartott, hiszen sok rodéziai hajtott végre ott katonai szolgálatot.²⁴

A fehér kisebbség és a britek, 1961-ben életbe léptetettek egy új alkotmányt, amely formalizálta a rendszert, mely Nagy-Britannia afrikaiak milliói feletti gyarmati uralmáról szólt. Ezt követően felfegyverezte a telepéseket, és segítette őket pozícióik megszilárdításában azáltal, hogy bátorította Dél-Rodézia gyarmati szövetségét a Dél-afrikai Köztársaság rendszerével és a portugál gyarmatosítókkal Angolában és Mozambikban. Ennek eredményeként rendőrállammá és a terror országává változott az ország afrikai lakossága számára.

A telepések úgy gondolták kikiáltják Rodézia függetlenségét, még ha azt a britek nem is fogják elismerni, és közben tartják a hatalmat. November 11-én Ian Smith faji rendszere kikiáltotta Dél-Rodézia "függetlenségét". Ezek az akciók egy olyan gyarmati rendszer fenntartását célozták meg Dél-Rodéziában, amely a négymillió zimbabwei nép embertelen elnyomását eredményezte, egy maroknyi ember által. Ez persze sem a lakosság nagy részének, sem az angoloknak nem tetszett. Nagy-Britannia kormánya szavakban elítélte a dél-rodéziai

²¹ CHARLES-ROBERT 1983: 27

²² RENÉ 2020

²³ LA DÉPÊCHE du Midi (2012): *"Pieds-noirs": ceux qui ont choisi de rester*. Online: <https://www.ladepeche.fr/article/2012/03/10/1308713-pieds-noirs-ceux-qui-ont-choisi-de-rester.html>

²⁴ MOCKLER Anthony (1986): *"Soldiers of Fortune: 5 Commando, the Congo 1964–65"*. Orbis. Vol. 1, no. 6. The Elite. Oldalszám: 116–120

hatóságok cselekedeteit, és arra kérte a Biztonsági Tanácsot, hogy vizsgálja meg a kérdést. Majd felszólították a telepeseket a hatalom átadására.²⁵

A szovjet kormány teljes mértékben osztotta a Független Afrikai Államok Afrikai Egység Szervezetének határozataiban megfogalmazott véleményt, miszerint Nagy-Britannia uralkodó körei soha nem fognak tudni kibújni a felelősség alól, amit az afrikai népek ellen követtek el. A népek nemzeti felszabadító mozgalmát támogató szilárd politikájához híven a szovjet kormány kinyilvánította teljes szolidaritását a zimbabwei néppel, és kész volt együttműködni az afrikai országokkal, hogy teljes támogatást nyújtson nekik igazságos harcukban, hogy létrejöhessen a valódi nemzeti függetlenségük.²⁶

Az ENSZ az angolok katonai beavatkozását kérte, amit a britek elvetettek. Ezután az felszólította a tagállamokat, hogy önként szakítsák meg gazdasági kapcsolataikat Rodéziával, szankciókat javasolva a kőolajtermékekre és a katonai felszerelésekre. 1966-ban az ENSZ megismételte, hogy ezek a szankciók kötelezőek, és a tagállamoknak kifejezetten megtiltották, hogy Rodéziai exportárukat vásároljanak. Néhány nyugati ország, például Svájc és Nyugat-Németország, - amelyek nem voltak ENSZ-tagállamok -, továbbra is nyíltan üzleteltek Rodéziával.²⁷ Utóbbi maradt a Smith kormány legnagyobb kereskedelmi partnere Nyugat-Európában 1973-ig, amikor felvették az ENSZ-be. Japán és Belgium sem hagyta fel a sokáig a kereskedést.

Portugália Mozambiki gyarmatán keresztül Rodéziai árut szállítottak, és számtalanszor segítettek egymásnak a gerillaharcok idején, ugyanis a portugálok is harcoltak a saját gerilláikkal Mozambikban, Angolában és Bissau Guineában. A portugál szövetségnek vége lett 1974-ben a Szegfű Forradalom miatt. Feladták gyarmataikat és szocialista politikára váltottak. Dél-Afrika sem volt hajlandó betartani az ENSZ szankcióit, és inkább a legnagyobb támogatója lett az országnak, a háború időszaka alatt.²⁸

Út a konfliktushoz és a politikai háttér

1960-as évek elején elhúzódó polgári zavargások tovább rontották a kapcsolatokat a kormány és az egyre harcosabb fekete nacionalisták között. Miután nyilvános kampányaikat kezdetben elfojtották, és sokukat bebörtönözték sok nacionalista úgy gondolta, hogy a tárgyalások teljesen képtelenek megfelelni törekvéseiknek. Így jött létre a Zimbabwei Afrikai

²⁵ PAUL Halsall (1996): *Rhodesia: Unilateral Declaration of Independence Documents, 1965*. Online: <https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1965rhodesia-udi.asp>

²⁶ PAUL 1996

²⁷ RENÉ 2020

²⁸ RENÉ 2020

Népi Unió, Joshua Nkomo vezetésével, egy olyan párt, ami a terület felszabadítását tűzte ki célul a fehér telepesek alól.²⁹

Nkomo erőszakos stratégiájának nyilvános támogatása megerősítette a fehér politikusok ellenállását a ZAPU-val szemben, és táplálta a nacionalistákkal szembeni negatív hozzáállásukat.³⁰ A gerillaháború megjelenése és a rodéziai lázadó pártok városi felkelései lehetővé tették, hogy a faji politika a jog és a rend kérdésévé emelkedjen a fehér rodéziai közbeszédben.

Számos ZAPU disszidens elutasította Nkomo tekintélyét, és megalapította saját szervezetét, a Zimbabwei Afrikai Nemzeti Uniót, amelynek Robert Mugabe lett a főtitkára.³¹ A ZANU baloldali és pán afrikanista volt. Egypártállamot követelt többségi uralmával és a magántulajdon eltörlésével. Ezt a pártot Kína támogatta és képezte ki. Míg a ZANU és a ZAPU fegyveres harcot tervezett a rodéziai kormány ellen, vezetésük nem értett egyet a felkelés lebonyolításának módját illetően. A ZAPU a szovjet gondolkodásmódot részesítette előnyben, és a fegyverek beszerzésére helyezte a hangsúlyt annak reményében, hogy megnyer egy hagyományos csatát. A ZANU nagyobb hangsúlyt fektetett a helyi lakosság politizálására az általa működtetett területeken, és a gerilla hadviselési stílust részesítette előnyben.³²

1966-ban az első kiképzett ZANU erők átkeltek a Zambézi folyón és szabotázs akciókat terveztek végrehajtani, de ezt a kormányerők rövid tűzharccal megakadályozták. Ezzel az összecsapással véglegesen is elkezdődött a bozótháború.³³ A ZAPU is folyamatosan betört az országba, de a felkelőknek nem sikerült kapcsolatot ápolniuk a helyi lakossággal, amely azonnal értesítette jelenlétükről a rodéziai tisztviselőket, akik rövid idő alatt semlegesítették, vagy Botswanába üldözték őket. Ezek után a nacionalisták számos fekete rodéziait is meggyilkoltak, akiket a biztonsági erőkkel való együttműködéssel vádoltak.³⁴ A ZANU ellenben a nagyszámú betörések helyett inkább óriási besúgó és fegyveres hálózatot hozott létre az ország északkeleti részén. Ezenkívül katonai szövetséget épített ki a portugálok ellen harcoló Mozambiki vezető fekete nacionalista mozgalmával. Ezután következett 1972-ben a hónapokon át tartó sorozatos támadás és rajtaütés a fehér farmerek ellen az ország északkeleti körzeteiben. Ezek a sikeresnek ítélt razziák több újoncot biztosítottak a felkelőknek.

²⁹ ADAM Augustyn (2024): *Zimbabwe African People's Union*. Online: <https://www.britannica.com/topic/Zimbabwe-African-Peoples-Union>

³⁰ ADAM 2024

³¹ Kenneth Ingham - Kenneth Bradley (2023): *History of Zimbabwe*. Online: <https://www.britannica.com/topic/history-of-Zimbabwe>

³² WILLIAM B. Turner (2022/02/24): *The Rhodesian Bush War/Zimbabwe War of Liberation*. Online: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/rhodesian-bush-warzimbabwe-war-liberation>

³³ CHARLES-ROBERT 1983: 27

³⁴ CHARLES-ROBERT 1983: 22

A ZANU és a mozambiki gerillák közötti gyakorlati szövetség arra készítette az országot, hogy egyre inkább Dél-Afrika és Portugália felé forduljon aktív segítségért. Válaszul a rodéziai biztonsági erők megkezdték a mozambiki hadműveletek összehangolását a portugál hadsereggel, hogy elfogják a ZANU felkelőket, mielőtt azok átléphetnék a határt.³⁵

A politikusaik gyakran emlékeztették a két támogató nemzet tisztviselőit a közös biztonsági érdekekre, nyugtalan belső helyzeteik hasonlósága miatt. Mindazonáltal a hírszerzési adatok megosztásán kívül a portugálok kevés döntő segítséget tudtak nyújtani. A mozambiki portugál katonai erőforrások a saját gerilláikkal voltak elfoglalva, és kimerültek az évtizedes háború miatt. 1975-ben Mozambik is független lett. Így a keleti határ lehetővé tette a ZANU harcosok nagyszabású kiképzését és beszivárgását. Zambia és Botswana kormánya is kellően felbátorodott ahhoz, hogy ellenállási mozgalmaknak bázisokat biztosítsanak a területükön. A gerillák 1976-ban kezdtek hadműveleteket indítani mélyen Rodézia belsejében, utakat, vasutakat, gazdasági célpontokat és az elszigetelt biztonsági erők állásait támadták.³⁶

Rodézia lényegesen többet várt Dél-Afrikától, amely sokkal nagyobb katonai erőforrásokkal és jelentősen nagyobb diplomáciai befolyással rendelkezett külföldön. Az ország 1976-ban elveszítette a legnagyobb gazdasági és katonai támogatóját Dél-Afrikát, amely bár rokonszenves volt a fehér kisebbségi kormányzattal, soha nem részesítette diplomáciai elismerésben. A dél-afrikai kormány korlátozta a szállított üzemanyagot és lőszert, emellett kivonták azt a személyzetet és felszerelést is, amelyet korábban a háborús erőfeszítések segítésére biztosítottak.³⁷

A rodéziaiak, hogy korlátozzák a felkelők befolyását a vidéki területeken a helyi lakosságot arra kényszerítették, hogy védett falvakba költözzenek, amelyeket a kormány szigorúan ellenőrzött és óvott a lázadók atrocitásaitól.³⁸ A kormány egyik fő problémája a háború leküzdésében mindig is a munkaerőhiány volt.³⁹

Az 1970-es évek végére a lázadók sikeresen jelentős nyomás alá helyezték az ország gazdaságát, miközben a számuk egyre csak nőtt.⁴⁰ A rodéziaiak egyre több megbízható fekete lakosukat kezdték el behívni katonai szolgálatba, így 1978 és 1979 között a reguláris hadsereg 75%-a fekete katonákból állt. Ezen feketék közül sokan azért támogatták Rodézia

³⁵ ADAM 2024

³⁶ PETER 2023

³⁷ RENÉ 2020

³⁸ IAN 2007

³⁹ PETER 2023

⁴⁰ PETER 2023

fennmaradását, mert a ZANU és a ZAPU mélyen kommunista ideológiát folytatott, amit sokuk elítélt.⁴¹

A kormány és a mérsékelt afrikai nacionalista pártok között 1978. március 3-án aláírt belső egyezség eredményeként 1979-ben választásokat tartottak. Az Egyesült Afrikai Nemzeti Tanács Párt többséget szerzett ezen a választáson, és vezetője, Abel Muzorewa 1979-ben az ország első fekete miniszterelnöke lett. Az ország nevét Zimbabwe-Rodéziára változtatták. Ezt a ZANU és a ZAPU egyaránt nem fogadta el és folytatták a háborút. Muzorewa püspök kormánya nem kapott nemzetközi elismerést és a szankciókat sem oldották fel.⁴²

1979 végén Margaret Thatcher által vezetett brit kormány minden felet meghívott a Lancaster házba egy békekonferenciára. Rodézia átmenetileg visszakerült brit gyarmati státuszába. A megállapodás értelmében Lord Soames lett a kormányzó teljes törvényhozói és végrehajtói jogkörrel. A Lancaster ház egyezménye továbbá tűzszünetet írt elő, amelyet nemzetközileg felügyelt általános választás követett 1980 februárjában. A Robert Mugabe vezette ZANU nyert (egyések szerint azzal, hogy terrorizálta politikai ellenfeleit, beleértve a ZAPU támogatóit is). Végül 1980 elején átnevezték az országot Zimbabwére.⁴³

⁴¹ RENÉ 2020

⁴² CHARLES-ROBERT 1983: 23-24

⁴³ CHARLES-ROBERT 1983: 53

2. Fejezet: Katonai egységek és a bozótháború

Ebben a fejezetben fogom bemutatni az egyes harcoló felek katonai egységeit, majd részletesebben ismertetem a háború menetét.

Rodéziai egységek

A BRIT DÉL-AFRIKAI RENDŐRSÉG (British South Africa Police, BSAP)

A brit dél-afrikai rendőrség alkotta Rodézia katonai hozzájárulását a Brit Birodalom harci tevékenységeihez, a búr háború és az I. világháború alatt. A BSAP katonai kiképzéssel rendelkező támogató erő volt. A név Anglia gyarmati korszakában keletkezett Dél-Afrikában, és megtartotta a rodéziai kormány függetlenségének kikiáltása után.

Fizetés nélküli félkatonai szervezet volt, amely hasonlít egy kisegítő rendőri erőhöz. A „papa serege” becenevet kapta, mert az átlagéletkor 55-65 év között volt. Fő feladatuk az volt, hogy biztosítsák a kulcsfontosságú területeket, például az erőművek, vízművek, szivattyútelepek és élelmiszer területek biztonságát.⁴⁴ A kiképzés alapos volt, ami alatt a fegyverekkel és a felkelés elleni taktikákkal ismerkedtek meg.

Kiképzés után beosztották őket 5-7 főből álló kis csapatokba, akiket aztán kizárólagosan egy területen használtak. Mindegyik egység fekete és fehér résztvevőkből állt. A feketék széles körű alkalmazása ebben az egységben számos előnnyel járt. Ezek a férfiak a változatos törzsi hátterük és a helyi ismeretük miatt hatékonyabbak voltak nyomkövetésben, mint európai társaik. Képesek voltak könnyen észlelni, majd hosszú ideig követni az emberi nyomokat.⁴⁵

A sikeres gerilla elleni harcokban nagy szerepe volt annak, hogy ezeket a kis csapatokat éveken keresztül használták egy adott területen, mivel így az odatérő gerillákkal szemben ők már jól ismerték a környéket és a helyieket, és így könnyedén észlelték a lázadókat.

Légierő

A légierő nyolc hadműveleti századból állt. Ezek közé tartozott egy könnyűbombázó század, két vadász-támadó osztag, egy Hunters és egy Vampires, egy felderítő század, egy lázadáselhárító század, egy szállítószázad és két helikopterszázad. A légierő rendelkezésére álló főbb repülőgéptípusok a következők voltak:

⁴⁴ CHARLES-ROBERT 1983: 36

⁴⁵ CHARLES-ROBERT 1983: 37

Légierő típusok (darabszám)	Vadászgép (25)	Kiképző- felderítógép (49)	Szállítógép (17)	Helikopter (77)
	"Hunter" FGA9 (9)	BAC "Provost" T-52 (8)	Be-55 "Baron" (1)	SA-316/-318 (66)
	"Vampire" (12)	T-55 (11)	BN-2 "Islanders" (6)	Bell 205 (11)
	"Bronco" (4)	AL-60 (12)	C-47 (10)	
		Ce-337 (18)		

1. táblázat: a Rodéziai légierő repülőgépei az 1970-es. években

(Forrás: CHARLES-ROBERT 1983: 30)

A légi szolgálati egység körülbelül 1300 főből állt. A pilótákat és a személyzet tagjait arra képezték ki, hogy egyénileg jártas legyen a repülőgép egyes részeinek karbantartásában. 1978-ban a Rhodesian Air Force 85%-a volt működőképes.⁴⁶ Ez kivételesen jónak számított, hiszen, a nyugati világban ez csupán 60% volt.

A rodéziai haderő

A rodéziai hadsereg egy páncélautezredből, hat gyalogzászlóaljából, négy különleges légiszolgálati osztagból, egy tüzérezredből, hat különböző mérnöki századból és két különleges felderítőből állt.⁴⁷ A hadsereg története magába foglalta az első világháborúban, és a második világháborúban a felkeléssel szembeni műveleteket Malajziában. A NATO egykori főparancsnoka, Walter Walker a rodéziai katonákat "a legkeményebb lázadáselhárító erőként" jellemezte.⁴⁸

A harci erők kis egységekben működtek. A siker eléréséhez alkalmazták a mobilitás, a meglepetés, és a rugalmasság taktikáját. Nem rendelkeztek nagy logisztikai háttérrel, mégis ügyesek voltak a kisméretű műveletekben az ország vidéki tájain. Kis létszámukat kompenzálni kellett a kormányerőknek, a náluk jóval nagyobb létszámú gerilla csapatok ellen, így a professzionalizmusra és a terep intim ismeretére támaszkodtak.⁴⁹

⁴⁶ CHARLES-ROBERT 1983: 31

⁴⁷ CHARLES-ROBERT 1983: 31

⁴⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 31

⁴⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 31

A RODÉZIAI KÖNNYŰ GYALOGSÁG (The Rhodesian Light Infantry, RLI)

1961-ben hozták létre hagyományos gyalogsági zászlóaljként. 1964-ben jelölték ki egy kommandós egységgé való átszervezésre brit mintára alapozva. Az ezred öt alegységre szerveződött: három harci kommandóra, egy támogató kommandóra és egy bázis csoportra. Mindegyik kommandó körülbelül 100-150 főből állt. Az ezred körülbelül 1000 főt tartalmazott. Az egység küldetése tisztán a lázadáselhárítás lett. A szervezeti képzés hangsúlyát a lázadók felkutatására és megsemmisítésére összpontosították.⁵⁰

Az RLI egyedülálló volt a soraiban szolgáló külföldi állampolgárok nagy száma miatt is. A becslések szerint ez a részvétel elérte a 30%-ot. Elsősorban britek, dél-afrikaiak és amerikaiak voltak jelen. A Rodéziai Biztonsági Erők magasabb szintű katonai fegyelmet tanúsítottak, mint a legtöbb nyugati hadsereg, és a Vietnámban harcolt tapasztalt amerikai katonákat ez meglepte. Az RLI önkéntesek alapképzését az ezred keretein belül biztosították. Ez 16 hét alatt zajlott le. Az oktatás alapvető katonai készségekből állt: fegyverek, vezetés, kicsi egység taktikája. A hangsúlyt arra tették, hogy ezeket a készségeket a felkelők megsemmisítésére összpontosítsák.⁵¹

RODÉZIAI AFRIKAI PUSKÁK (Rhodesian African Rifles, RAR)

A RAR elit szervezet volt, és élvezte azt a megkülönböztetést, hogy több fekete önkéntessel rendelkezett. Ennek az érdeklődésnek két oka volt. A RAR örökletes szervezet volt. A RAR katonák fiai alig várták, hogy apáik nyomdokaiba lépjenek. A tagság magasabb életszínvonalat és presztízst garantált a fiatal feketéknek, mint amennyit a legtöbb polgári tevékenység során képesek lettek volna elérni.⁵²

A RAR-t eredetileg az I. világháború idején hozták létre, és Rhodesian Native-nak nevezték. Az első világháború végén feloszlatták. A második világháborúban megreformálták és átnevezték. Az ezred Burmában látott el szolgálatot és dicséretet nyert a japánok elleni fellépéseikért.⁵³

1977-re a RAR négy zászlóaljba szerveződött. Minden zászlóalj körülbelül 700 főből állt. A kis egységek taktikáját sajátítottak el. A hangsúly itt is az ellenség felfedezésén, követésén és a meglepetésszerű támadásán volt. A fekete katonák jó nyomkövető képességeik és nyelvi ismereteik miatt, a RAR jó hírnévnek örvendett.⁵⁴ Ez is azt bizonyítja, hogy

⁵⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 31-32

⁵¹ CHARLES-ROBERT 1983: 32

⁵² CHARLES-ROBERT 1983: 32

⁵³ CHARLES-ROBERT 1983: 32

⁵⁴ CHARLES-ROBERT 1983: 32-33

kulcsfontosságú szerepet játszott a háborúban az, hogy a rodéziai katonák helyiekből álltak, nem pedig külföldről érkezett katonákból.

A RODÉZIAI TÜZÉREZRED

A tüzérezredet 1. tábori ezrednek nevezték ki. A terepi ezred két ütegből állt, egy aktívból és egy tartalékból. A tartalék 25 fontos brit tarackokból, az aktív pedig hat darab 105 mm-es M101-ből állt és további 10 darab ZPU-4/20 mm-es léghárítóért is felelt.⁵⁵

A RODÉZIAI PÁNCÉLAUTÓ EZRED (The Rhodesian Armored Car Regiment, RAC)

A RAC-t 1972-ben hozták létre egy páncélos lovassági küldetés teljesítésére. Ennek elsődleges feladatai a felderítés, járőrözés, kísérőszolgálat, tömegellenőrzés és útlezárások voltak. A RAC alapfelszereltsége 60 Eland, 54 S/90 Scout Car, körülbelül 50 UR-416 páncélozott személyszállító és 20 Ferret páncélautó volt. Utóbbiak négykerék meghajtásúak. 50-es kaliberű géppuskával, Browning géppuskákkal vagy 20 mm-es repülőgéppágyúval szerelték fel a járműveket.⁵⁶

Két harcjárművet is gyártottak. A Bullet egy kerekcsapattal felszerelt felderítő harcjármű volt, ami 10 fős legénységet szállított, könnyű alvázra építették. Kevesebb, mint 1500 dollárért gyártották, és 30-as vagy 50-es kaliberű géppuskával szerelték fel.⁵⁷

Az ezred szervezete hasonló volt a NATO-éhoz. Négy páncélos alkotott egy századot. Minden századnak négy csapata volt. A RAC által kezdetben alkalmazott taktika a brit és az Egyesült Királyság örökségét tükrözi. A háború előrehaladtával azonban a RAC megkezdte az izraeliek gépesített egységeire vonatkozó doktrína alkalmazását. A páncéloszlop mindig együtt mozgott a támogatott gépesített gyalogsággal. Légi támogatást csak akkor alkalmaztak, ha feltétlenül szükséges volt. A végleges doktrína a mozgást, a sebességet és a támadó cselekvést emelte ki.⁵⁸

GREY'S SCOUTS

A XX. század egyik legegységesebb katonai szervezete volt. Ők voltak a megközelítőleg zászlóalj méretű, nyomkövetésre szakosodott lovas gyalogsági egység, aminek feladata a felderítés és üldözés volt. Rodézia domborzati adottságai miatt kevés helyen voltak bevethetőek. Az egységet századokban vetették be. Ez nagyjából 160 embernek felelt meg. A század három csapatból állt, minden csapatnak négy 8 fős szakasza volt.⁵⁹

⁵⁵ CHARLES-ROBERT 1983: 33

⁵⁶ CHARLES-ROBERT 1983: 33

⁵⁷ CHARLES-ROBERT 1983: 33

⁵⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 33-34

⁵⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 34

Használtak speciálisan képzett kutyákat is. A Grey's Scouts előnyei elsősorban a mozgás gyorsasága és a lesokkoló hatás volt. Egy 8 fős csapat körülbelül 550 méter széles területet fedett le.⁶⁰

A ló láthatóságot biztosított a lovasnak, de ki is tette őt az ellenséges kézifegyverek tűzének. Bár a Grey's nagyon kevés veszteséget szenvedett a háború során, lehetséges, hogy ez a felkelők gyenge célzásának volt köszönhető. A ló minden bizonnyal sokkal csendesebb volt, mint egy páncélautó, de sokkal sebezhetőbb is az ellenséges pusztítással szemben.⁶¹

SELOUS SCOUTS

Minden háború meghozza a maga elit egységét, és a rodéziai háború sem volt kivétel. Ebben a háborúban a Selous Scouts vált legendássá. Alapítója és parancsnoka Ronald Reid-Daly egy rodéziai születésű alezredes volt. Az egység aktív szolgálatban volt egészen addig, amíg Robert Mugabét 1980-ban miniszterelnökké nem választották. Ekkor tagjai elhagyták Zimbabwét és 1981-ben a Newsweek magazin arról számolt be, hogy a Dél Afrikai Köztársaság az egység nagy részét harci elemként beépítette önvédelmi erejébe.⁶²

A háború alatt a határon belüli felkelők 68%-ának halálát nekik tulajdonították. Minden tag önként jelentkező veterán volt. A képzés hat hétig tartott és túlzott fizikai és pszichológiai stresszt tartalmazott. Minden katonának ugyanazon az oktatáson kellett átmennie, hogy elnyerje a hozzáférést az egységhez. Az utolsó teszt egy 90 mérföldes erőltetett menetet tartalmazott egy 70 kilós csomaggal.⁶³

Teljesen önellátóvá kellett válniuk. A 4-7 fős csapatot hadműveleti területre telepítették, amit volt idejük megismerni, mert rengeteg ideig ott is maradtak. A csapat felkelő egyenruhát viselt, és kommunista fegyvereket hordott, és próbált beolvadni a gerillák közé. Lényegében gerilla harcmodort alkalmaztak a gerillákkal szemben. A kulcs az volt, hogy jobban képzettek és fegyelmezettebbek voltak, mint a nacionalisták. Rendkívül jók voltak abban, hogy sokáig észrevétlenek maradjanak. Miután megbizonyosodtak a felkelő erők jelenlétéről, lesből rájuk támadtak, majd üldözni kezdték őket. A Selous Scouts figyelemre méltó eredményeket ért el a háború alatt, mivel egyszerűen sokkal jobbak voltak a gerillaharcban, mint ellenfeleik.⁶⁴

⁶⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 34

⁶¹ CHARLES-ROBERT 1983: 34

⁶² CHARLES-ROBERT 1983: 34-35

⁶³ CHARLES-ROBERT 1983: 35

⁶⁴ CHARLES-ROBERT 1983: 35

SPECIÁLIS LÉGI EGYSÉG (Special Air Service, SAS)

A SAS-t közvetlenül a brit megfelelőjének mintájára alapították. Elsődleges feladata a felderítés volt. A SAS kiképzése tartalmazott ejtőernyős, könnyű, - és nehézfegyver - kiképzést, nyomkövetést, búvárkodást és bennszülött nyelveken való tanulást. A háború fokozódásával szerepe egyre nagyobb lett. Számos csapást mért a felkelők zambiai és mozambiki főhadiszállásaira és rengeteg harci őrjáratot hajtott végre e határok mentén. Az egység soha nem rendelkezett több száz fővel. Nagyon profi és hatékony erő volt, de mérete miatt korlátozottan lehetett csak bevetni.⁶⁵

Gerilla harcmodor

Általánosságban elmondható a gerilla egységekről, hogy a győzelemhez a következő tényezők voltak a fontosak: az első, hogy a harci folyamatok az ország belsejében legyenek.⁶⁶

A második tényező, hogy egy balul sikerült lépés ne rontsa el az egészet.⁶⁷ Például ne vonják össze a vezetőiket egy helyre, mert ha erről az ellenség tudomást szerez és kiiktatja őket, akkor ez a gerilla erők feloszlásához vezethet.

A harmadik tényező az, hogy nagy legyen a hadszíntér.⁶⁸ Ez amiatt fontos, mert így van lehetősége a gerilláknak elbújni és szétszóródni, míg egy kis helyen az ellenség könnyebben rájuk talál.

A negyedik az egyik legfontosabb, a nép támogatásának megszerzése.⁶⁹ Ez ugyanis jelentősen befolyásolja a lázadók létszámát és az őket leverni szándékozó hadsereg népszerűségét.

Az ötödik pedig a földrajzi viszonyok jelentősége.⁷⁰ A gerilláknak meg kell bújniuk a náluk sokkal több és erősebb haderők elől, amit erdők, hegyek védelmében lehet csak kivitelezni. Ha ezek közül egy is hiányzik, az súlyos veszteségekhez és akár a háború elvesztéséhez is vezethet.

A gerilla csapatok

A ZAPU a Ndebele törzsből megalakította a Zimbabwei Független Népi Forradalmi Hadsereget, amelyet a Szovjetunió és a Kelet-Európai országok fegyvereztek fel és képeztek ki. A ZAPU-nak az Afrikai Nemzeti Kongresszushoz és a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatai

⁶⁵ CHARLES-ROBERT 1983: 36

⁶⁶ KYLE W. Fonay (2013): *On Guerrilla Warfare: Two Takes, Mao vs. Guevara*. Online: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/on-guerrilla-warfare-two-takes-mao-vs-guevara>

⁶⁷ KYLE 2013

⁶⁸ KYLE 2013

⁶⁹ KYLE 2013

⁷⁰ KYLE 2013

voltak. A ZANU fegyveres ereje meg a Zimbabwei Afrikai Nemzeti Felszabadító Hadsereg volt, ami szinte kizárólag a Shona népre épült, akik ellenségként kezelték a Ndebele népet. Az ideológiai különbségek és a törzsi ellenségeskedés volt az alapja a viszálynak a ZANU és a ZAPU között, amelyet a rodéziai kormánynak nem sikerült kihasználnia.⁷¹

E két szervezet megkülönböztető jellemzője a parancsnoki felépítésük volt. Míg mindkettő hasonló módon működő haditanácsot alkalmazott, a ZANLA volt az, aki a legkoherensebb parancsnoki infrastruktúrát fejlesztette ki több száz fős vezérkar felhasználásával, amely magában foglalta a képzést, kommunikációt és a logisztikát. A ZIPRA Központi Bizottsága képzési és logisztikai kapcsolatokat épített ki a Szovjetunióval az ANC-vel való kapcsolata révén.⁷²

A ZIPRA fegyveresei gyakran megvetéssel hivatkoztak az orosz kiképzésre. Tankokkal, elég aknavetővel rendelkeztek egy helyőrség megtámadásához, de hiányzott a szervezettség. Ezenkívül a ZIPRA merev hierarchikus struktúrát tartott fenn, amely instabilitást eredményezett. Ezzel szemben a ZANLA egy stabil vezetést alkalmazott Josiah Tongogara alatt, majd helyettese, Rex Nhongo követte 1979-ig.⁷³

Megvolt a lehetőség a nacionalista csoportok közötti széthúzás kihasználására, de a rodéziai kormány és fehér lakossága ehelyett a kommunista kapcsolatok megszállottja volt. PK van der Byl rodéziai külügyminiszter azt mondta: „Ez nem faji háború, hanem fekete terroristák és fehér bőrű kommunisták az egyik oldalon, a másik oldalon pedig egy fekete-fehér katonák többnemzetiségű hadserege, akik vállvetve harcolnak.”⁷⁴

A rodéziaiak dzsungelbe behatoló flechette lövedékeket fejlesztettek ki saját fejlesztésű Golf típusú bombáikhoz, hogy megállítsák a gerillák szökését. Páncélozott autókat készítettek, hogy ellenálljanak a közúti bombáknak, és még távoli robotokat is felhasználtak a gerillák városi bombatámadásainak hatástalanítására. A győzelem igazi magvait azonban a nacionalisták ültették el, először 1963-ban, amikor a ZANU delegációt küldött Kínába.⁷⁵

1969-ben, elkezdték tanulmányozni a maoista doktrínát, kínai kiképzők irányításával egy gerillatáborban. A tanzániai Itumbiban elindult a kiképzés. Ezen a partnerségen keresztül alakította ki a ZANLA azt a stratégiát, ideológiát és politikát, amely végül elsőbbséget

⁷¹ WILLIAM 2022

⁷² WILLIAM 2022

⁷³ WILLIAM 2022

⁷⁴ WILLIAM 2022

⁷⁵ WILLIAM 2022

biztosított számukra a ZIPRA-val szemben, amelynek a Szovjetunió módszerei és szervezetei iránti frusztrációja stagnáláshoz vezetett.⁷⁶

Rex Nhongo, az oroszok és a kínaiak alatt kiképzett parancsnok idézte: „A Szovjetunióban azt mondták nekünk, hogy a háború döntő tényezője a fegyver. Amikor Itumbiba kerültem, ahol kínai oktatók voltak, azt mondták, hogy a döntő tényező az ember.” Itumbiban a kínai oktatók Marxot, Lenint és Maót tanították, és a politikai indoktrinációt hangsúlyozták, hogy felkészítsék őket az afrikai lakosság politizálására, amelyet a hosszú távú győzelemhez szükségesnek tartottak. Ennek a kínai partnerségnek a gyümölcse jelentős volt. A ZANLA kifejlesztett egy titkosszolgálati hálózatot. Ezt a hálózatot a politikailag fókuszált gerillák fejlesztették ki, akiket olyan táborokban képeztek ki, mint Itumbi.⁷⁷

A pánafrikanizmus és a maoista forradalmi eszmék fúziójaként kialakult népi felfogás határozottan mozgósította a lakosság egy részét a posztkolonista fehér kisebbségi rezsim ellen. Ez végül a hatalommegosztó kormány felbomlásához, és csak két évvel később Mugabe ZANU pártjának felemelkedéséhez vezetett.⁷⁸

A bozótháború

1965-ben a felkelők mozgósítani kezdtek, mert úgy vélték, hogy Nagy-Britannia megtagadta Rodézia támogatását, és ezért megérett a lehetőség a rezsim gyors megdöntésére. Ezek az ellenállási csoportok biztosak voltak abban, hogy leverhetik a kisebb létszámú telepeseket úgy, ha azok nem kapnak külföldi segítséget.⁷⁹

A sinoiai csata, amit a gerillák "Chimurenga-napként" emlegettek, a rodéziai háború hivatalos kezdetét jelentette. Kezdetben a helyi rendőregységeket használták a helyi lázadók leverésére, de nem megfelelően kezelték a helyzetet, ami arra készítette a kormányt, hogy jobban támaszkodjon a hadseregre.⁸⁰

Polgárháború robbant ki a többnyire városi fehér és fekete rodéziaiak és a vidéki afrikai népek között. A konfliktus többnyire összecsapásokra korlátozódott. A ZIPRA és a ZANLA gerillák több tucat kisebb, elszigeteltebb fehér közösséget támadtak meg, sokat sikeresen. Elkezdődött a hadsereg általános mozgósítása. A függetlenségét nemrégiben kivívott Zambia a ZANLA és a ZIPRA fegyvereseinek bázisaként szolgált.⁸¹

⁷⁶ WILLIAM 2022

⁷⁷ WILLIAM 2022

⁷⁸ WILLIAM 2022

⁷⁹ PETER 2023

⁸⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 27

⁸¹ PETER 2023

A lázadók többsége rosszul képzett és szervezetlen volt, de az országon kívül számos katonai táborot hoztak létre ezen hibák javítására. Ezenkívül a kommunista országok, például a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság támogatta ezeket a táborokat. Ez a helyzet szorosan tükrözi a vietnami háborút. Vietnamban a kommunista Viet Cong lázadók az országon belül (Dél-Vietnam) harcoltak, további, külső országokban (Észak-Vietnam) állomásozó harcosok támogatásával.⁸²

Ebben a korai szakaszban a felkelőknek két céljuk volt: megtámadni az európai tulajdonú gazdaságokat, és megpróbálni elpusztítani Rodézia és Portugáliai Mozambik közötti olaj és elektromos vezetéket. A kezdeti próbálkozások sikertelenek voltak. Számos fogságba esett gerillát a dél-afrikai egység tagjaiként azonosítottak, ami a dél-afrikai rendőrség bevezetéséhez vezetett, hogy segítsenek a "terrorizmus elleni" erőfeszítésben. Ez a szövetséges haderő hatékonyan lezárta a határt Zambiával, és 1969-ig garantálta a békét.⁸³

1965 és 1972 között a „háború” alacsony intenzitású volt, többnyire Zambia felől történtek az összecsapások. 1971-re az afrikai nacionalisták felpörgették a hadműveleteket, és kezdték elnyomni a helyi biztonsági erőket. A nemzetközi szankciók ellenére a Rodéziai Köztársaság megkezdte a hivatásos katonaság megszervezését.⁸⁴

A kormány azt feltételezte, hogy a kommunizmus növekvő hulláma ellen vívják a harcot, miközben a kontinenst elárasztó afrikai nacionalizmussal is szembe kellett nézniük. Az afrikai nacionalista lázadók beözönlöttek a régiókba, és felhasználták őket az ország elleni támadásokhoz. A fehér lakossági központok és a lojális feketék elleni támadások száma megnövekedett, és a biztonsági erők fokozták harci műveleteiket.⁸⁵

Ahogy a portugálok kudarcot vallottak Mozambikban, egyre több nacionalista kezdett terjeszkedni az ország keleti határára. Ez az összekapcsolódás egy nagyobb és több jól kivitelezett felkelést jelentett, amely 1973 során számos katonai sikert eredményezett a gerilláknak. Katonai oldalon Rodézia minőségi döntést hozott a mennyiség helyett. Kis elit csapatait, helikopterekkel és szállító repülőgépekkel párosította, majd a gerillák levadászására használta.⁸⁶

Létrehozták az elit különleges erők professzionális magját, köztük a Rhodesian Special Air Service-t és a Rhodesian Light Infantry-t, amelyek fő feladata a felkelők búvóhelyeinek gyors felkutatása és megsemmisítése volt. Ehhez persze jól kellett ismerni a környezetet, hogy

⁸² PETER 2023

⁸³ CHARLES-ROBERT 1983: 27

⁸⁴ PETER 2023

⁸⁵ PETER 2023

⁸⁶ CHARLES-ROBERT 1983: 28

könnyedén rátaláljanak az egyes búvóhelyekre. Az akkori faji elkülönülésnek megfelelően a legjobban képzett és legfelszereltebb rodéziai egységek európai telepesekből álltak. A fekete rodéziai csapatokat járőrözésekre használták, annak ellenére is, hogy ők adták a hadsereg harci erejének többségét, mivel közel 20 000 őslakos afrikait toboroztak háborús erőfeszítéseikre.⁸⁷

A felkelők elkezdték hatékonyan használni a taposóaknákat, kis rakétavetőket, gránátokat és automata fegyvereket, köztük könnyű géppuskákat. Harcmódoruk kifinomultabb lett, de megmaradt lényegében az "üss és fuss" taktikájuk. Például kiválasztottak egy elszigetelt farmot, és a hozzá vezető utakat aláaknázták, majd a támadás elkezdődött. Amint a helyi biztonsági erők a bekötőút mentén a helyszínre siettek, felrobbantották őket.⁸⁸

A portugálok kivonulása Mozambikból 1975-ben lehetővé tette a „frontvonal” nemzeteinek számára, (Botswana, Zambia, Mozambik, Tanzánia és Angola) hogy laza konföderációt hozzanak létre annak érdekében, hogy támogatásukat és korlátozott erőforrásaikat a fehér kisebbségi kormány megdöntésére összpontosítsák. Rodézia helyzete romlott, amikor Dél Afrika meghajolt Jimmy Carter elnök nyomása előtt. Pretoria kivonta segéderőit a harcokból és végül Rodéziából.⁸⁹

A nagyobb kínai és szovjet támogatás eredményeként a felkelők száma növekedni kezdett. 1976-ra a rodéziai hadsereg nehezedő nyomás erősödött. Annak érdekében, hogy az ország szinte minden pontját védjék a biztonsági erők öt katonai körzetre választották szét az országot. Az északi területet Hurikánként azonosították; Thrasher a Keleti Felföldet borította; Rebut magában foglalta a Viktória erődöt és a Beit Bridge-Rutenga vasút nagy részét; Tangen volt a Botswanával szomszédos terület, és a Grapple az ország közepét foglalta el.⁹⁰

A gerillák erőfeszítései végül eredményesek voltak, mert a rodéziai fegyveres erők elvesztették az irányítást az Afrikai Trust Lands északkeleti része és az ország legtöbb vidéki területe felett. Az Egyesült Államok Vietnami Köztársaságban szerzett tapasztalataihoz hasonlóan a biztonsági erők ellenőrizték a vidéki területeket nappal, és a gerillák tartották a területet éjszaka. A rodéziai erők elfogadták, hogy képtelenek irányítani a terepet, és hadműveletüket a felkelő erők bázisai ellen irányították.⁹¹

A gerilla táborok menekült családoknak is élő helyül szolgáltak. Így elkerülhetetlenül nagyszámú nő és gyermek esett áldozatul amikor ezeket támadták a rodéziai

⁸⁷ PETER 2023

⁸⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 28

⁸⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 28

⁹⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 29

⁹¹ CHARLES-ROBERT 1983: 29

egységek. Ráadásul a rodéziaiak hajlamosak voltak figyelmen kívül hagyni az öt fekete nemzet nemzetközi határait, amelyek "frontvonalbeli" államoknak hirdették magukat.⁹²

Végül a Lanchester házi találkozó tűzszünetet rendelt el, majd 1980-ban Mugabe hatalomátvételével véglegesen is lezárult a bozótháború.⁹³

⁹² CHARLES-ROBERT 1983: 29

⁹³ CHARLES-ROBERT 1983: 3-4

3. Fejezet: Fegyverek és katonai előnyök

A harmadik fejezetben minden fél katonai felszerelését mutatom be, ami mellett még a rodéziai katonák egyes előnyeiről és hátrányairól is írok.

Rodéziai fegyveres szervezetek felszerelése

Figyelembe véve a fegyverembargót, a rodéziai hadsereg jól felszerelt volt. A szabványos gyalogsági fegyver a belga FN FAL puska volt, amelyet Dél-Afrikában gyártottak R1 puska néven, és kiegészítették a portugál erőktől származó H&K G3 puskákkal. A tartalékosoknak és a brit dél-afrikai rendőrségnek azonban más fegyvereket adtak, mint például a FAL brit L1A1 változatát és a régebbi brit Lee–Enfield puskát. A további fegyverek közé tartozott a Bren 303 könnyű géppuska, Sten MK 2 és Uzi géppisztolyok, Colt pisztoly, M16 gépkarabély, FN MAG géppuska, 81 mm-es aknavető és Claymore aknák. Rodézia nagymértékben függött a dél-afrikai és belföldön előállított fegyverektől és felszerelésektől, valamint a nemzetközi csempészműveletektől.⁹⁴

Gerilla fegyverek felszerelése

1965 óta kaptak már fegyvereket kommunista országoktól, de csak 1977-re sikerült modern fegyvereket szerezni, és ekkorra már egyre többen kaptak kiképzést is a kommunista blokkban és más a felkeléseket támogató országokban. A fegyverek között voltak TT pisztolyok, PPSH-41 géppisztolyok, AK-47 és AKM gépkarabélyok, SKS félautomata karabélyok, RPD és RPK könnyű géppuskák, valamint RPG-2 és RPG-7 rakétavetők. A rodéziaiak csak akkor fedezték fel, hogy a nacionalisták mennyire jól felszereltek, amikor a gerillabázis területein a háború vége felé végrehajtott rajtaütések során aknavetőket, 12,7 mm-es és 14,5 mm-es nehézgéppuskákat és még nehezebb kaliberű fegyvereket, például 122 mm-es rakétavetőket találtak.⁹⁵

Rodéziai katonák előnyei és hátrányai

A teljes kiképzési ciklus során a hangsúly a „Bush and Tracking” technikák fejlesztésén volt. Az egység ugyanazt a taktikát alkalmazta, amit a britek Malajziában és

⁹⁴ Smith, Ian (1997): *The Great Betrayal: The Memoirs of Ian Douglas Smith*. London: John Blake Publishing. Oldalszám: 109-116

⁹⁵ Rogers, Anthony (1998): *Someone Else's War: Mercenaries from 1960 to the Present*. Hammersmith: HarperCollins. Oldalszám: 40-41

Kenyában. Sokszor a kiképzés alatt a nyomkövetés mellett a katonák tanultak bennszülött nyelveken is, ami a későbbiekben nagyban megkönnyítette a helyiekkel való kommunikációt.

Ezt a bozótháborút nem szokványos konfliktusnak minősítették. A harcok többsége alacsony szinten zajlott. A háború alatt nagyon kevés volt a nagyszabású csata, amelyekhez az amerikaiak hozzászórtak 1965 és 1970 között Vietnámban.⁹⁶

Bár a rodéziai biztonsági erők létszámukban elenyészők voltak, mégis ez volt a világ egyik legkiválóbb lázadás elhárító hadserege. A professzionalizmus, kifinomultság, a kiképzés és a terep bensőséges ismerete vezette őket a sikerhez.⁹⁷

Ez a hadsereg a felkelőkkel a saját szintjükön foglalkozott. Hajlamos volt szembe szállni a felkelőkkel a saját területükön. A hangsúly a kis egységek taktikáján, a megfigyelésen és a követésen alapult, de kihasználták a meglepetés, és a rugalmasság előnyeit is.⁹⁸

A harci tapasztalatok megerősítették a fekete rodéziai katonák hűségét. A fekete veteránok vallomásaiból egyértelműen kitűnik, hogy úgy érezték, diadalmaskodtak a felszabadító erőkkel vívott összecsapásaik során. A civilek elleni gerilla-erőszaknak való kitettség meg még jobban azt eredményezte, hogy megvessék a felszabadító hadsereget. Ez megerősítette azt az elképzelést is, hogy a RAR a háború „jobb oldalán” áll, és megvédi a civileket az erőszakos gerilláktól.⁹⁹

A rodéziai katonák a világon az egyik, ha nem a legjobban képzettek voltak. Az a tudat hajtotta őket, hogy az ellenség „az ajtóban van”. A biztonsági erők mérete miatt a folytonos használatuk jelentős előnyt jelentett. A tagok jól megismerték egymást, és később már nagyon hatékonyan tudtak kommunikálni és együttműködni.¹⁰⁰

Bár a rodéziai kormány és biztonsági erői alapvetően sikeresek voltak, egyszerűen képtelenek voltak tartani az iramot a létszámban egyre csak növekvő afrikai nacionalizmussal, ami mögött több hatalom is ott állt, és ellátták őket képzéssel és fegyverekkel.

A rodéziai hadsereg bizonyos tekintetben hasonlóan működött, mint a dél-afrikai búrok, akik két háborút vívtak a brit birodalmi erők ellen. A búrok helyi telephelyű kommandós egységeket hoztak létre a náluknál jóval több brit katona ellen, akiket az álltaluk ismert terepen vetettek be. Mint a búrok, úgy Rodézia sem rendelkezett stabil és jelentős lakossággal, hogy

⁹⁶ CHARLES-ROBERT 1983: 41

⁹⁷ CHARLES-ROBERT 1983: 31

⁹⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 3

⁹⁹ HOWARD, M. T. (2024): *The Impact of the War upon Soldierly Loyalties*. Online: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/black-soldiers-in-the-rhodesian-army/impact-of-the-war-upon-soldierly-loyalties/4B0FDCD2BA5488A439335750BD732EF1>

¹⁰⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 57-58

hosszan tartó háborút vívjon a nagyrészt fekete többség által támogatott gerillahadseregek ellen.¹⁰¹

Végül kiemelem azt az előnyt, amivel más gerilla elhárító erők nem rendelkeztek, ez pedig a kiváló helyismeret. A legtöbb gerilla háborúban egy idegen területre rendelik ki a megszálló katonákat, de ez itt másképp volt, mivel ebben a háborúban helyiek harcoltak helyiek ellen. Lényegében polgárháborúnak is mondható.

Nagy segítség volt a telepéseknek és az afrikai rodéziaiaknak, hogy ők már ott születtek és nőttek fel, ahol a gerillákkal később harcolniuk kellett. Sokukat ismerték is, ami nagyban megkönnyítette az elhárítás dolgát. Sokan tudtak a nyelvükön, tudták a szokásaikat, a gondolkodásmódjukat, és a helyi környezet sem volt idegen számukra. Ezek voltak azok az előnyök, amiket például az amerikaiak Vietnámban nem tudtak kihasználni, sőt egyenesen hátrányos volt számukra, hogy ezekkel az ismeretekkel nem rendelkeztek.¹⁰²

Harcok folyamán sokszor kifejezetten az adott térségből használtak katonákat, akik segítettek a többieknek a helyi környezet megismerésében, és előnyeinek kihasználásában. Emellett fiatalabb újoncokat beépítettek egyes gerilla csoportokba, hogy letudják követni azok mozgását, létszámát, felszereltségét és ami a legfontosabb, megtudni mi a céljuk és mikor akarják azt végbe vinni.¹⁰³

Számos oka volt, hogy a rodéziaiak győztes csatákat vívtak. Például a kemény és hosszú kiképzés, és a nagyon szigorú fegyelem. Hasonlóan fontos volt a háborút már tapasztalt katonai vezetés kiemelkedő szerepe is.¹⁰⁴ De az egyik legfontosabb, ami miatt a legtöbb kommunistával sikerült leszámolni, az az egyedi harcmodor.

Ez nem más volt, mint a gerilla harcmodor alkalmazása magukkal a gerillákkal szemben. A rodéziaiak kis egységekben harcoltak az ugyan úgy kis létszámú lázadó csoportok ellen. Ami miatt általában a rodéziaiak nyerték ezeket a kis tűzharcokat, az az volt, hogy sokkal jobbak voltak ellenfeleiknél mobilitásban, rugalmasságban, fegyelemben, a meglepés időzítésében, lekövetésben, az ellenség észlelésében, és a helyi környezet ismeretében. Így a gerilla harcmodor magukkal a gerillákkal szemben kifejezetten a rodéziaiaknak kedvezett.¹⁰⁵

Ezt a gerilla elhárítási harcmodort nem sokan alkalmazták a világon, és kevés jó módszer létezik ellenük, de ebben a háborúban ez a módszer kifejezetten sikeresnek

¹⁰¹ LUISE White (2021): *Fighting and Writing: The Rhodesian Army at War and Post-War*. Online: http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0018-229X2021000200008

¹⁰² CHARLES-ROBERT 1983: 32-36

¹⁰³ WILLIAM 2022

¹⁰⁴ CHARLES-ROBERT 1983: 31-33

¹⁰⁵ CHARLES-ROBERT 1983: 31

mondható.¹⁰⁶ Nemutolsó sorban a minőségibb felszerelés is nagyban segítette a csapatokat. Ez azonban a háború végére a lázadók javára megváltozott. Persze a sikeres csatákhoz mindegyik említett tényező kellett.¹⁰⁷

A háború folytatásához azonban még másra is szükség lett volna. Az első és legfontosabb az ember, ugyanis óriási emberhiánnyal küzdöttek a náluknál jóval nagyobb létszámú gerilla hadseregek ellen. Emellett a háború hozzájárult a telepések kivándorlásához, ami még kevesebb embert jelentett a kormánynak.¹⁰⁸

A másik fontos tényező a fegyverek, lőszer és alkatrészek beszerzésének nehézségei voltak, hiszen az ENSZ által szankcionálva volt az ország. Idővel egyre nehezebb lett nekik, mert pár szövetségesüknek is ki kellett hátrálni mögülük. Így Rodézia csak saját magára és fegyvereire számíthatott, amik közül, ha egy is megsemmisült, vagy elromlott, azt egyáltalán, vagy csak nagyon nehezen tudták pótolni. Ezt a legjobban a légierjük érezte meg.¹⁰⁹

¹⁰⁶ CHARLES-ROBERT 1983: 3

¹⁰⁷ CHARLES-ROBERT 1983: 18

¹⁰⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 31-33

¹⁰⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 18

4. Fejezet: Nagyobb csaták

Ebben a fejezetben részletesen ismertetem a háború legnagyobb csatáit.

Operation Eland

Az első nagyobbaknak mondható csata az Eland hadművelet alatt történt 1976 augusztus 9-én. Ebben a műveletben a rodéziai Selous Scouts 84 tagja támadott meg egy Mozambikban lévő ZANU bázist, pontosabban Nyadzonyát. Rob Warraker kapitány vezette a határon átnyúló rajtaütést.¹¹⁰

A támadóoszlop négy ferret páncélautóból és hét páncélozott Unimogból állt. Ahhoz, hogy elkerüljék a bázisig a konfrontációt, a gerilla egységekkel szövetséges mozambiki egyenruhát öltözték magukra. Ezzel egyértelműen háborús bűnt követtek el, de emellett még a járműveket is álcázták, azzal, hogy a FRELIMO mintázatával festették be őket. A katonákkal tartott az egyik egykori volt ZANLA parancsnok, Morrison Nyathi, aki a támadókat a táborba vezette.¹¹¹

Nyadzonya támadási útvonala térképen

(Forrás: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-nyadzonya.html>)

Könnyedén bejutottak a bázisba, mivel sikerült elhitetni, hogy ők kelet európai kiképzők. Ezután fogadásul felsorakoztak a bázis terén a nacionalisták a rodéziaiak előtt, mit

¹¹⁰ (2015): *Operation Eland*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Eland

¹¹¹ *Operation Eland* 2015

sem tudva arról, hogy az ellenséggel szemben állnak. A rodéziaiak egyszerre tüzet nyitottak, ami összezavarta a gerillákat és menekülni kezdtek. Ezután teljes létszámmal tértek vissza a telepések Rodéziába. Úgy hitték, hogy körülbelül 300 embert ölhetek meg, de egyes dokumentumok jelentései szerint 1028 ember halt meg.¹¹²

Operation Aztec

Az Aztec hadműveletre 1977 május végén került sor. A támadás célja a Mozambiki Gáza tartományban lévő vasútvonal megsemmisítése volt, hogy megzavarja a ZANLA behatolását Délkelet-Rodéziába. Május 28-án este, John Murphy kapitány vezetésével megindult a 110 fős Selous Scouts és behatolt a vasútvonalon Jorge do Limpopóig.¹¹³

Ahogy a csapatok földet értek és fedezékbe húzódtak, meglepte őket, hogy kísértetiesen nagy volt a csend. Heves ellenállásra számítottak, de ahogy előre haladtak, hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a tábort sietve evakuálták. Így könnyedén bevették Jorge do Limpopo városát, ami után nemsokkal felfedezték, hogy a ZANLA fő bázisát visszahelyezte Mapaiba. Azonban a menekülők nagy mennyiségű felszerelést, lőszert és járművet hagytak hátra.¹¹⁴

Ezután Peter Walls tábornok Mapai ellen irányította csapatait. A haderő fele a felderítőkkal együtt Mapai felé indult, a maradék pedig biztosította a visszavonuláshoz kulcsfontosságú útvonalat, amíg az oszlop vissza nem tért. Három napig tartották állásaikat és közben további erőket küldtek a Mapai és Pafuri táborok támadására.¹¹⁵

Egy külön csapatot is magukkal vittek, akiknek a feladata a lehető legtöbb infrastruktúra felrobbantása volt, így a bázisokat későbbi használatra alkalmatlanná tették. A létfontosságú légitámadást és logisztikai támogatást a légierő biztosította.¹¹⁶

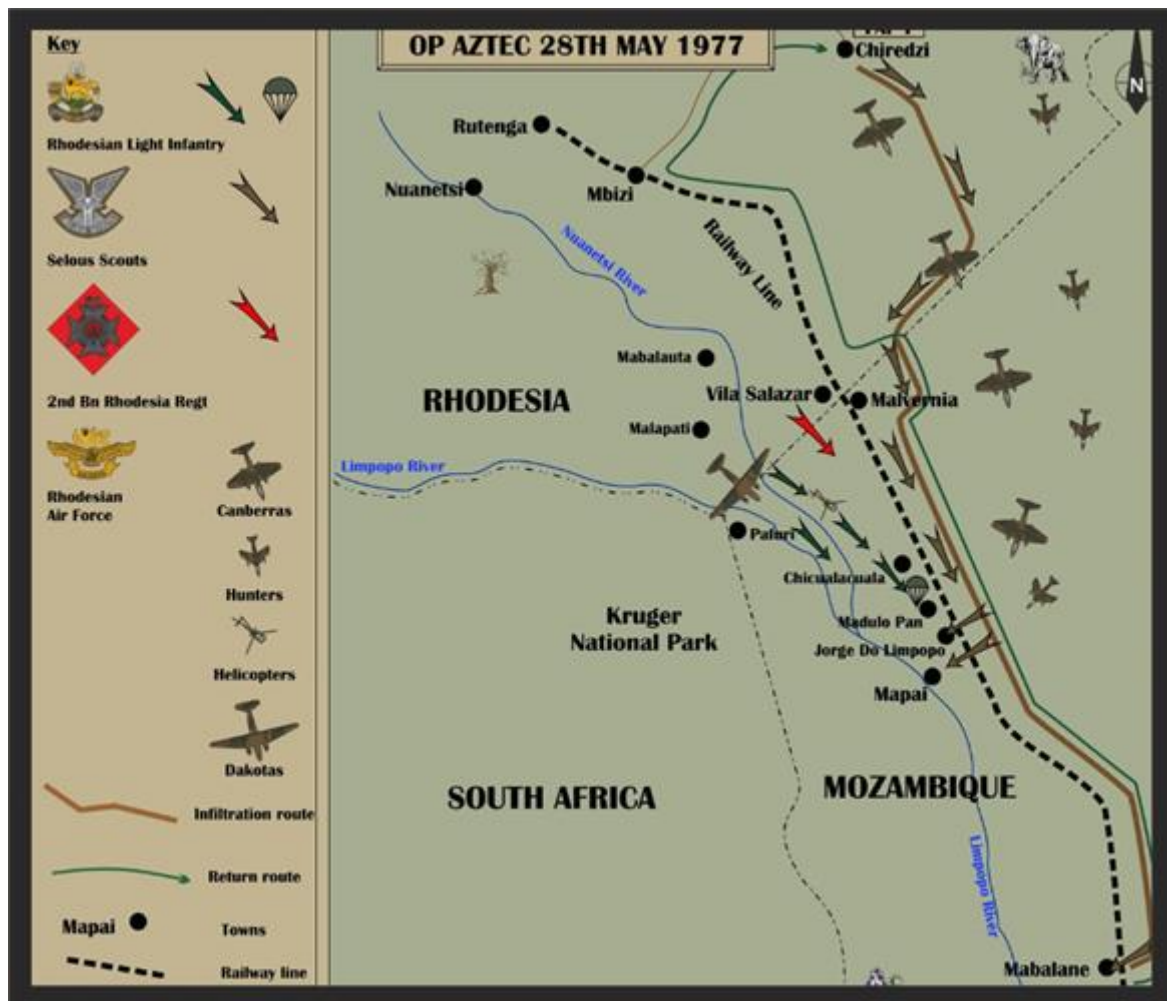
¹¹² (2021): *Operation Eland: the Selous Scouts' Triumph (the Rhodesian Bush War, 1976)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=u3yaB6E0ZJY&t=2s>

¹¹³ GERRY van Tonder: *Operation Aztec: 28 May 1977*. Online: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-op-aztec.html>

¹¹⁴ GERRY

¹¹⁵ GERRY

¹¹⁶ GERRY

Aztec hadművelet térképe

(Forrás: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-op-aztec.html>)

Operation Dingo

Az ezt követő ütközet 1977 november 23-tól 25-ig a Dingo hadművelet volt, másnéven a Chimoio megszállás, amiben 184 rodéziai vett részt. Itt Tembue és Chimoio nagyobb kiképző bázisait támadták meg.¹¹⁷ Chimoio volt Mugabe főhadiszállása.¹¹⁸

A légicsapás előtt 10 perccel egy Douglas DC-8 típusú repülőgéppel repültek el a Chimoio tábor felett, egy olyan megtévesztési terv részeként, amelyben a felkelőket hamis légiriadóval szétoszlatták. Így amikor a tényleges légicsapásban részt vevő repülőgépek közeledtek, nem keltett a lázadók között riadalmat a sziréna, ezért több áldozata lett a támadásnak.¹¹⁹

¹¹⁷ (2015): *Operation Dingo*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Dingo

¹¹⁸ (2021): *Operation Dingo: Attack on New Farm (the Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>

¹¹⁹ (2021): *Operation Dingo: Attack on New Farm (the Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>

Chimoio bázis körbevétele térképen

(Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>)

Ezután a bázist körbevették ejtőernyősök, és helikopterrel szállított gyalogság. A lebombázott bázisból menekülőket pedig könnyedén lelőtték, végül felszámolták a telepen bent maradt, a bombázásokat túlélő maradék lázadókat is.¹²⁰

A körbevett bázis ellenére a szárazföldi haderő kis mérete miatt, lehetősége lett néhány lázadónak elmenekülni. A támadás két fontos célpontja, Josiah Tongogara és Rex Nhongo volt, a ZANLA parancsnokai, akik sikeresen megszöktek. A kormánypárti erők több tonna felszerelést megsemmisítettek és megszereztek, amiket visszavittek Rodéziába.¹²¹

Tembue támadásáról ellenben még időben értesültek a ZANLA erők, így csapataik egy részét még időben kivonták. Kicsit később az ország biztonsági erői kiderítették, hogy hol van 1500 kitelepített lázadó, amit légierővel még meg tudtak támadni.¹²²

A két bázison összesen 14 000-en tartózkodtak¹²³, ebből 3 000 esett el és további 5 000 sebesült meg.¹²⁴ A kormányhívek csak két embert veszítettek, nyolcan sérültek meg és még egy vadászgépet is elveszítettek.¹²⁵

¹²⁰ (2021): Operation Dingo: *Attack on New Farm (the Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>

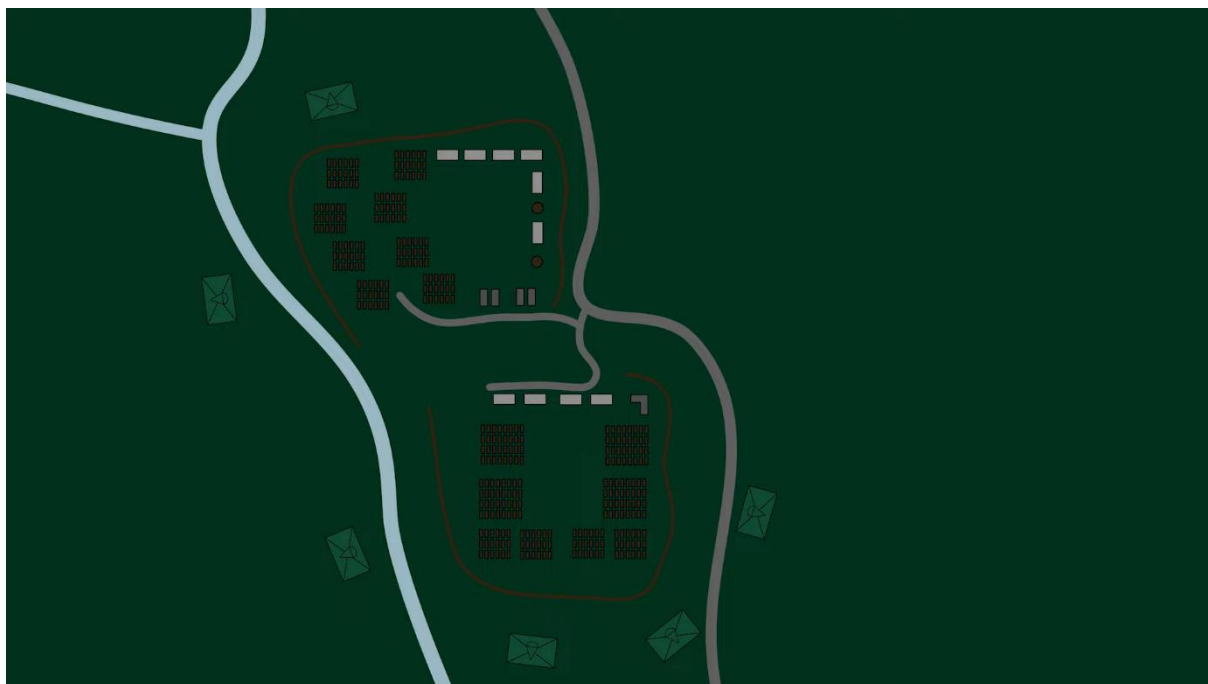
¹²¹ (2021): Operation Dingo: *Attack on New Farm (the Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>

¹²² (2021): Operation Dingo: *Attack on Tembue (The Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=eRUhG2cCtpM&t=620s>

¹²³ (2020): OPERATION DINGO. Online: <https://militaryadviserforfilmandtv.com/2020/08/09/operation-dingo/>

¹²⁴ 2015: *Operation Dingo*.

¹²⁵ 2020: *OPERATION DINGO*.

Tembue bázis körbevétele térképen

(Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=eRUhG2cCtpM&t=620s>)

Operation Gatling

A Gatling hadművelet 1978 október 19.-én került sorra. Ekkor Zambiában támadták meg a kiképző táborokat közel a fővároshoz, Lusakához. Ezen táborok közül a legjelentősebb a Westland Farm volt. Légi egységek bevetésével verték le az ott tartózkodó lázadókat. A harcok alatt a kormánypártiak egy embert veszítettek, és kettő további megsérült. A ZIPRA-nak ellenben 1500 embere halt meg és további 1348 sérültje volt.¹²⁶

Operation Uric

Ez a hadművelet 1979 szeptember 1-7-ig tartott. 400 rodéziai hajtotta végre Mozambikban a dél-afrikai légierő segítségével. A cél az volt, hogy megtámadják a ZANLA erőket a parancsnoki és kiképzőközpontjukban, mielőtt azok behatolhattak volna Zimbabwe-Rodéziába, és elvágják az utánpótlási útvonalakat a Mozambiki Gáza tartományban. Azt is remélték, hogy a kommunikációs és vasútvonalak, utak és hidak lerombolása 200 mérföldig Mozambikban, hatással lesz a gazdasági helyzetre a ZANLA-ban és a Robert Mugabét támogatók moráljára.¹²⁷

¹²⁶ BENNETT, Steve (2021): *Casualties during the Rhodesian Bush War through to new constitution of 1987*. Online: http://www.rhodesians.co/images/Casualties_during_the_Rhodesian_Bush_War_by_Steve_Bennett.pdf
Oldalszám: 2

¹²⁷ (2015): *Operation Uric*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Uric

A rodéziai SAS csapatokat légi úton Aldeia De Barragembe és négy másik célpontba szállították, hogy megsemmisítsék a hidakat és az infrastruktúrát. Hunter és Lynx repülőgépek bombázták a területet és légi támogatást nyújtottak. Szeptember 6-án a hadsereg Mapai-i bázisát szintén Hunterek bombázták, és megsemmisítették a parancsnoki központot és a fő radarállomást.¹²⁸

Ezt követően a zimbabwe-rodéziai csapatokat helikopterrel szállították a bázis közelébe. Szállítási műveletek során egy dél-afrikai Puma helikoptert eltalált egy RPG-7, ami megölte mind a 14 zimbabwei-rodéziai kommandóst és a dél-afrikai légierő három fedélzetén tartózkodó legénységet. Ez volt a Rodéziai Biztonsági Erők legnagyobb vesztesége egyetlen incidensben az egész háború során. Nem sokkal napnyugta előtt a hadsereg legfelsőbb parancsnoka, General Walls kivonulást rendelt el a műveleti területről.¹²⁹

A csata végén a nacionalisták 300 embert veszítettek, míg a kormánypártiak tizenhetet. Ez katasztrófának számított a telepések szemében, mert azt bizonyította, hogy egyre több és jobb felszerelést kapnak a lázadók, emellett jobb kiképzést is, vagyis innentől kezdve egyre nagyobb veszteségekre lehetett számítaniuk.¹³⁰

Operation Miracle

Ez az akció 1979 szeptember végén történt ZANLA erők ellen Mozambikban. A művelet alatt pár száz rodéziai támadott meg több ezer gerillát, a légierő támogatásával. A biztonsági erők korábbi sikerei ellenére a mozambiki Manica tartományban felderítő küldetésekből nyilvánvalóvá vált, hogy Chimoio városától hatvan kilométeres körzetben ismét ZANLA támaszpontokat létesítettek, nem messze a határvárostól, Umtalitól.¹³¹

A ZANLA és tanácsadók olyan helyet választottak, ahol nagy létszámú haderőt és légelhárító fegyvert helyezhettek el, hogy megvédjék a táborokat a légicsapásoktól. Becslések szerint a táborokban elhelyezett egy-kétezer felkelő ellen a hadsereg vezetői úgy döntöttek, hogy szárazföldi és légi támadást hajtanak végre, a Selous Scouts és a páncélozott autó ezred száz katonából álló egységével.¹³²

Canberra bombázók kezdeményezték a támadást, és a tüzérség tábori fegyverei pedig erős támogatást nyújtottak a művelet előrehaladtával. Száz ejtőernyőst ledobtak a tábortól

¹²⁸ *Operation Uric* 2015

¹²⁹ *Operation Uric* 2015

¹³⁰ *Operation Uric* 2015

¹³¹ GERRY van Tonder: *Op Miracle: 26 September 1979*. Online: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-op-miracle.html>

¹³² GERRY

keletre. A konvoj Unimogokból, Eland páncélozott autókból és páncélozott csapatszállítókból állt. A hadművelet teljes irányítását Brian Robinson alezredes és Norman Walsh tábornok vezették.¹³³

A terv az volt, hogy a repülőoszlop a tüzéséggel együtt behatol Mozambikba, és egy időben támadják meg az egyes nagyobb helyőrségeket. Ellenben a Mozambikba való átkelés nagyon problémásnak bizonyult. Az egymást követő járművek megrekedtek, miközben megpróbálták átkelni egy határmenti folyón. Végül egy buldózernek egyenként kellett áthúznia minden járművet. Ez azt eredményezte, hogy jócskán lecsúszott az oszlop a megbeszélte támadási időpontról. A konvoj csak hét órával a légi bombázása után érkezett meg a találkozópontra.¹³⁴

De így is sikerült megtisztítani a ZANLA egyes védelmi pontjait, és hatástalanítani a nehézfegyvereiket. A felkelők többsége viszonylag rendezetten visszavonult. Számos léghárító állás, kidolgozott árkok és bunkerek mellett, az orosz fegyverek és a nagy mennyiségű lőszerkészletek, konzervárak, élelmiszerek és orvosi kellékek tanúskodtak arról, hogy a bázison több ezer felkelő lakhatott. Szeptember 30-án, vasárnap a rodéziaiak visszavonultak, és néhány kisebb egységet hagytak maguk után, hogy figyelemmel kísérjék az ellenséges tevékenységeket.¹³⁵

A csata a rodéziaiak győzelmével zárult, azonban nagy veszteségek árán, mivel a gerillák sikeresen használták a légvédelmüket és lelőttek két vadászgépet. A kormánypártiak 5 embert veszítettek, akik mellett még 3 megsérült.¹³⁶

Bár a nagyobb csaták nagy része nem is az országon belül történt, mégis a környezet, kultúra, és a törzsi nyelvek nem voltak idegenek a rodéziai katonák számára. Így igencsak otthonosan tudtak ott is tevékenykedni.¹³⁷

Ezek a hadműveletek rendkívül sikeresen végződtek a rodéziaiak számára. Többszörös túlerővel szemben még ők támadták meg a szomszédos országokban elhelyezkedő ZANU és ZAPU támaszpontokat, minimális veszteségeket szenvedve, míg az ellenségnek meg rendkívül nagy károkat okoztak mind infrastrukturálisan, mind harci eszközökben, és mind élő erőben. Mindegyik nagyobb csata a háború vége felé történt, ez azért volt így, mert a rodéziaiak ekkora már nem bírtak megvédeni határjaikat a beáramló gerillák sokasága ellen, ezért inkább az ő központjaikra irányult a figyelmük, és ott akarták legyőzni őket nagyszámokban.

¹³³ GERRY

¹³⁴ GERRY

¹³⁵ GERRY

¹³⁶ GERRY

¹³⁷ 2021: *Operation Eland: the Selous Scouts' Triumph (the Rhodesian Bush War, 1976)*.

A másik ok amiért az ellenség bázisait támadták, az az volt, hogy a lázadók vezetőit akarták legyőzni, hogy vezetés nélkül maradjanak a lázadók, ami nyilván káoszhoz vezetett volna közöttük, és a moráljukat is jelentősen befolyásolta volna. Mindenesetre nem teljesen váltak be a kormánypártiak tervei, és így kénytelenek voltak feladni az országot.

Összegzés

Dolgozatomból is jól látható, hogy a Rodéziai bozótháború nem egy közönséges háború volt, de még csak nem is közönséges gerilla háború. Sajátos problémákkal küszködött minden fél. A harcok is valamennyire egyedülállóak voltak és egy sajátos fajtája valósult meg a gerilla háborúnak.

A ZAPU nem tudta a helyzetet megfelelően kezelni, és nem tudott erős kapcsolatokat kiépíteni az országon belül, így mérsékelt volt a lakosságra a hatása. Kevesebb embert tudott megszólítani, és inkább csak félelmet keltett a lakosságban a fegyveres fellépéseivel. Emellett még nagy problémát jelentett nekik a ZANU-val való versengés. A fegyvereket és kiképzőket távolról Kelet-Európából és Kubából kapták, akik inkább a hagyományos katonai szempontokat hangsúlyozták, és nem készítették fel őket rendszeren a gerilla harcmodorra.¹³⁸

A ZANU-nak ellenben sikerült az ország észak-keleti részén kiépítenie egy besúgó hálózatot, ami nagyban megkönnyítette a dolgukat. Ez több újoncot és sikeres rajtaütést eredményezett nekik. Kínától kaptak fegyvereket és kiképzést, ami jóval nagyobb eredményeket ért el, mivel a kínaiaknak nagyobb tapasztalata volt a gerilla háborúban.¹³⁹

A rodéziaiaknak kevés katonájuk volt, akiket nehezen lehetett csak pótolni, mivel a fehér hatalmon lévő telepések kevesen voltak, és nem nagyon bíztak meg a saját fekete lakosságukban, akikből a lázadók is származtak.¹⁴⁰ Emellett a felszerelésük is véges volt, mert a rájuk kirótt szankciók miatt csak nehezen tudtak beszerezni újabb fegyvereket és alkatrészeket.

A kisebb ütközetek is egyediek voltak, mivel a rodéziaiak sajátosan küzdöttek a nacionalisták ellen. A gerillák saját szintjén vállalták a küzdelmet, és kis csapatokkal először felfedezték az ellenség helyzetét, majd követték őket és a megfelelő időpontban lesből támadtak a szintén kis létszámú gerilla csapatokra. A legtöbb csatát így vívták meg.¹⁴¹

A nagyobb ütközetek is különlegesek voltak, mivel ott a kormánypárti erők általában alig pár százan támadtak meg egy nagyobb kommunista bázist, amiben több ezren tartózkodtak. Ennek ellenére egyetlen nagyobb csatát sem veszítettek. A rodéziaiaknak a legtöbbször alig egy-két ember veszteség mellett több száz, vagy akár több ezer lázadót is sikerült legyőzniük.

Ezek a győzelmek nem lettek volna ennyire sikeresek, ha a kormánypártiak nem helyiek lettek volna. Dolgozatomban azt írtam le, hogy sikerüket részben a jó helyismeretnek,

¹³⁸ CHARLES-ROBERT 1983: 18-19

¹³⁹ CHARLES-ROBERT 1983: 18

¹⁴⁰ CHARLES-ROBERT 1983: 31

¹⁴¹ CHARLES-ROBERT 1983: 31

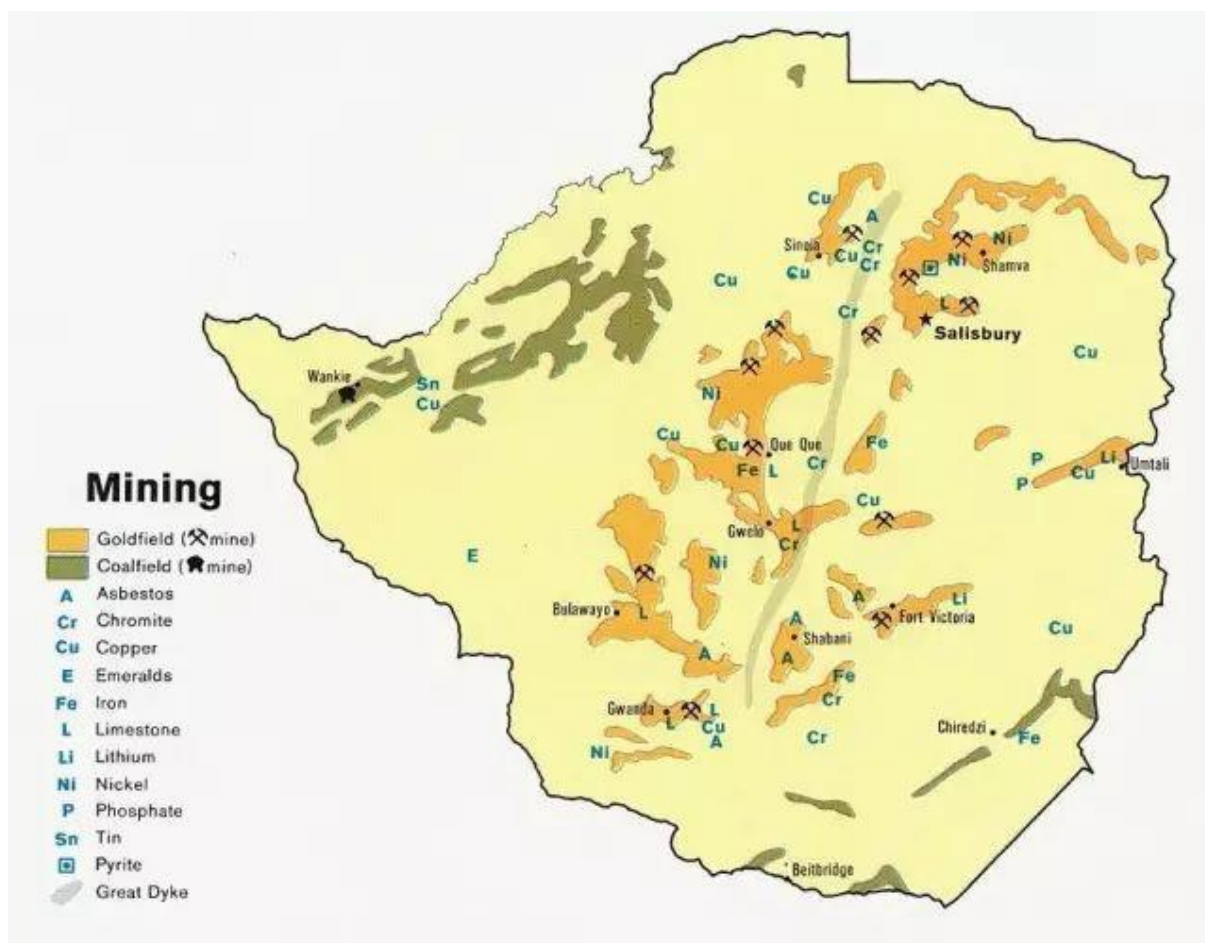
a környezethez és a kultúrához való közelségüknek köszönhető. A népi szokások, és az emberek gondolkodásmódjának ismerése, a törzsi nyelveken való tudás, mind fontos tényező volt az ellenség legyőzéséhez.¹⁴²

További kutatási iránynak ajánlom az olyan bozót és gerilla háborúkat, ahol hasonlóak voltak a helyzetek, mint Rodéziában. Ugyan nehéz hasonló háborút találni, de bizonyos dolgokban lehetnek közös pontok. Véleményem szerint ilyen háború volt az Algériai háború, ami 1954-1962 között zajlott. Továbbá hasonlóknak tartom a Kongói krízist és a Portugál gyarmatok függetlenedési háborúit is.

¹⁴² CHARLES-ROBERT 1983: 32-36

Mellékletek

1. sz. melléklet

Rodézia nyersanyag lelőhelyei

(Forrás: <https://johnhelmer.net/whose-pockets-full-sergei-chemezovs-friends-vitaly-mashitsky-and-robert-mugabe-are-going-to-spend-at-least-600-million-to-start-then-4-8-billion-of-russian-state-money-on-a-platinum-min/>)

2. sz. melléklet

Négy rodéziaia SAS katona AK-47-esekkel lázadónak öltözve

(Forrás:

https://www.reddit.com/r/MilitaryPorn/comments/fe3kqt/four_rhodesian_sas_soldiers_armed_with_captured/)

3. sz. melléklet

RAR katonák járőröznek

(Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/348395721155920226/>)

4. sz. melléklet

RLI katonák páncélozott járműveikben

(Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/478366791652044034/>)

5. sz. melléklet

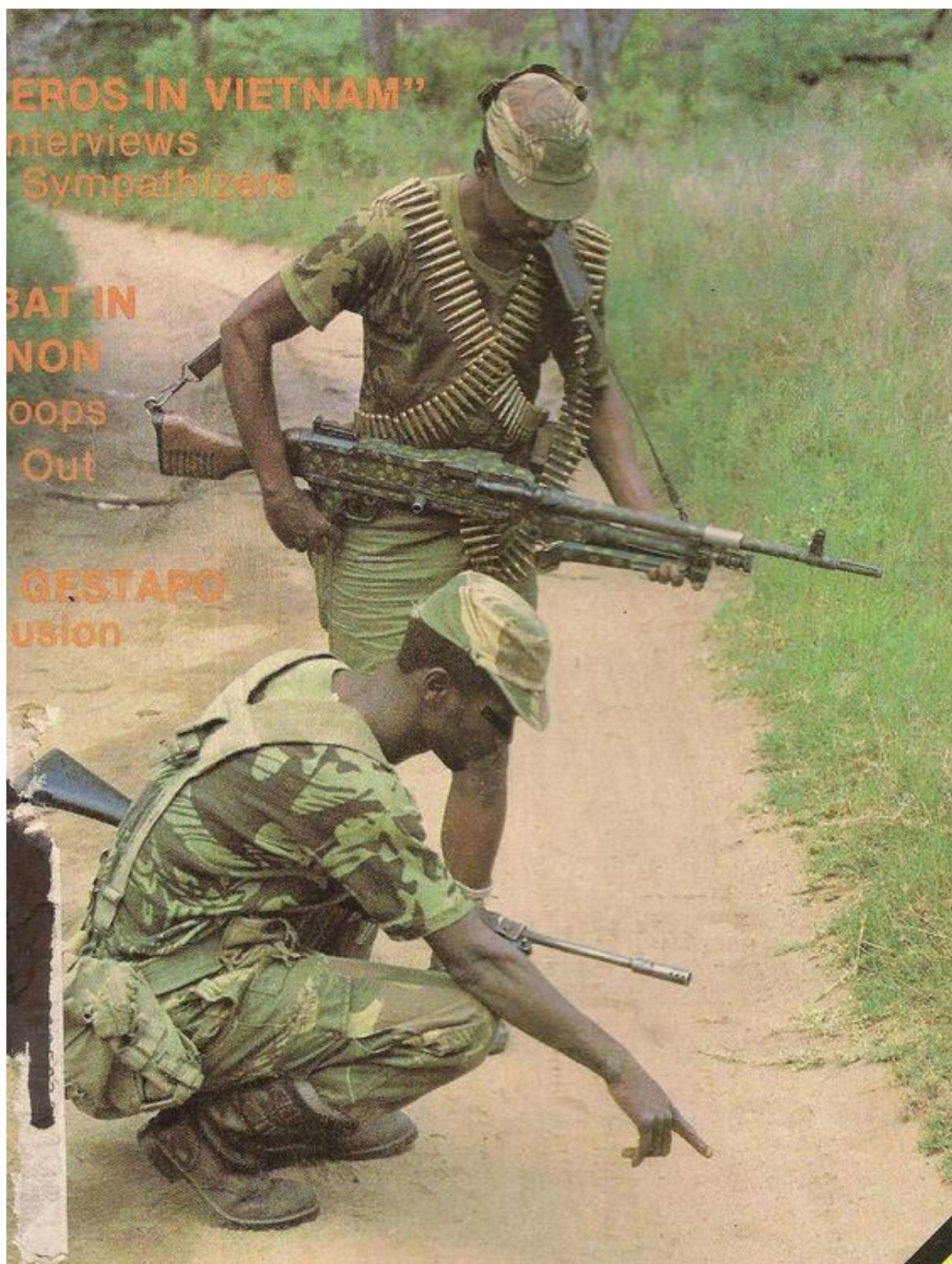

Eland-90-es rodéziai harckocsik

(Forrás:

https://za.pinterest.com/pin/Abx3stvhddFpADQ102WXDsFAic5Ce5m8CYHMiEi3ZLDp_O_LCBsFgMjg/)

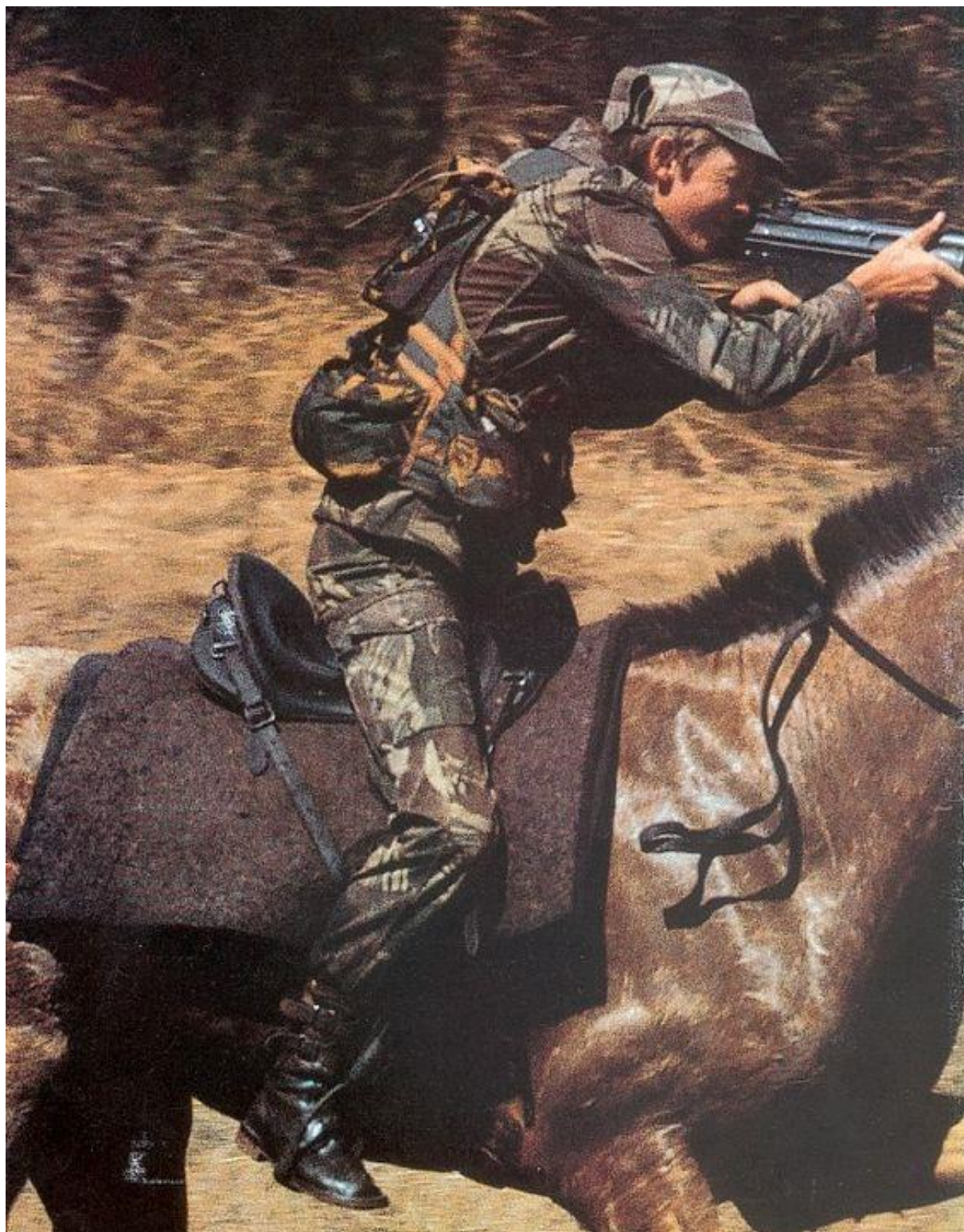
6. sz. melléklet

Rodéziai katonák nyomokat követnek

(Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/498703358723175232/>)

7. sz. melléklet

Grey's Scouts katona gyakorlás közben

(Forrás: <https://hu.pinterest.com/pin/658721882970275857/>)

8. sz. melléklet

Vampire vadászrepülő felszállás közben

(Forrás: <https://www.ipmsstockholm.se/home/aircraft-and-colours-of-the-rhodesian-air-force/>)

Felhasznált Források:

(2014): Why are some wars in Africa called "bush wars"? Online: https://www.reddit.com/r/AskHistorians/comments/268hfx/why_are_some_wars_in_africa_called_bush_wars/?rdt=57068

MAJOR CHARLES M. Lohman - MAJOR ROBERT I. MacPherson (1983/06/07): *Rhodesia: Tactical Victory, Strategic Defeat*. Online: <http://www.rhodesia.nl/Rhodesia%20Tactical%20Victory.pdf>

WILLIAM B. Turner (2022/02/24): *The Rhodesian Bush War/Zimbabwe War of Liberation*. Online: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/rhodesian-bush-warzimbabwe-war-liberation>
Rhodesian Bush War. Online: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Rhodesian_Bush_War

PETER Loh (2023/02/24): *The Rhodesian Bush War: History's Forgotten Cold War Conflict*. Online: <https://jesuitroundup.org/the-rhodesian-bush-war-historys-forgotten-conflict/>

IAN F. W. Beckett (2007/09/16): *THE RHODESIAN ARMY: COUNTER-INSURGENCY, 1972-1979*. Online: https://selousscouts.tripod.com/rhodesian%20army%20coin%2072_79%20part2.htm

RENÉ Noir (2020/10/29): *The Fall of Rhodesia*. Online: <https://www.popularsocialscience.com/the-fall-of-rhodesia/>

BÉKÉS Márton (2016): *A GERILLA-HADVISELÉS RŐL*. Online: <http://kommentar.info.hu/uploads/2016/4/1582813902.pdf>

SZABÓ Dániel Vilmos (2016/01/27): *25 éve tart a szomáliai monoton gyilkolás*. Online: https://index.hu/tudomany/tortenelem/2016/01/27/25_eve_tart_a_szomaliai_monoton_gyilkolas/

SZALAI Máté (2023/04/27): *Súlyos veszélyt jelent az egész világra a szudáni vérengzés*. Online: <https://24.hu/kulfold/2023/04/27/szudan-polgarhaboru-fegyveres-konfliktus-paramilitaris-destabilizacio-migracio/>

NOEMI Mrav (2018/03/15): *Ma hét éve kezdődött el a szíriai polgárháború*. Online: <https://hu.euronews.com/2018/03/15/ma-het-eve-kezdodott-el-a-sziriai-polgarhaboru>

KASSAI Zsigmond (2022/04/01): *Két hónapos tűzszünetet kötöttek Jemenben*. Online: <https://24.hu/kulfold/2022/04/01/ket-honapos-tuzszunet-jemen-ramadan/>

KÁROLY Szilágyi (2020/11/26): *Miért tört ki polgárháború Etiópiában?* Online: <https://hu.euronews.com/2020/11/26/miert-tort-ki-polgarhaboru-etiopiaban>

GEOFFREY J. Williams - ANDREW D. Roberts - RICHARD Hamilton Hobson: *Zambia - Colonial Rule, Independence, Economy*. Online: <https://www.britannica.com/place/Zambia/Colonial-rule>

KATHLEEN Eddy Sheldon - JEANNE Marie Penvenne (2024/02/29): *Mozambique | Culture, History*. Online: <https://www.britannica.com/place/Mozambique>

NEIL Parsons (2024/03/01): *Botswana | History, Population, Capital, Map, Flag, & Facts*. Online: <https://www.britannica.com/place/Botswana>

REGINALD Herbold Green (2024/03/01): *Namibia | History, Map, Flag, Population, Capital, & Facts*. Online: <https://www.britannica.com/place/Namibia>

Harare | Zimbabwe, Population, Map, & Facts (2024/02/20). *Britannica*. Online: <https://www.britannica.com/place/Harare>

Zimbabwe Geography: Countryreports. Online: <https://www.countryreports.org/country/Zimbabwe/geography.htm>

KISS Álmos Péter (2012): *A negyedik generációs konfliktusok jellemzői és tapasztalatai*. Online: https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12252/kiss_almos_peter_doktori_ertekezes.pdf;jsessionid=35CE5919399EFCF295E7A994D072C90D?sequence=6

(2024). *Zimbabwe Transportation*. Online: <https://www.countryreports.org/country/Zimbabwe/transportation.htm>

LA DÉPÊCHE du Midi (2012/03/10): *"Pieds-noirs": ceux qui ont choisi de rester*. Online: <https://www.ladepeche.fr/article/2012/03/10/1308713-pieds-noirs-ceux-qui-ont-choisi-de-rester.html>

MOCKLER Anthony (1986): *"Soldiers of Fortune: 5 Commando, the Congo 1964–65"*. Orbis. Vol. 1, no. 6. The Elite.

Adam Augustyn (2024): *Zimbabwe African People's Union*. Online: <https://www.britannica.com/topic/Zimbabwe-African-Peoples-Union>

KENNETH Ingham - KENNETH Bradley (2024/02/23): *History of Zimbabwe*. Online: <https://www.britannica.com/topic/history-of-Zimbabwe>

MICHAEL Holman (2007): *Obituary: Ian Smith, architect of white-minority rule in Rhodesia*. Online: <https://www.ft.com/content/3a911d08-97a8-11dc-9e08-0000779fd2ac>

(2022/09/07): *Joshua Nkomo*. Online: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Joshua_Nkomo

(2009/11/09): *Robert Mugabe*. Online: <https://www.history.com/topics/africa/robert-mugabe>

KYLE W. Fonay (2013/08/18): *On Guerrilla Warfare: Two Takes, Mao vs. Guevara*. Online: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/on-guerrilla-warfare-two-takes-mao-vs-guevara>

PAUL Halsall (1996): *Rhodesia: Unilateral Declaration of Independence Documents, 1965*. Online: <https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1965rhodesia-udi.asp>

(2024). *Zimbabwe Geography Countryreports*. Online: <https://www.countryreports.org/country/Zimbabwe/geography.htm>

SMITH, Ian (1997): *The Great Betrayal: The Memoirs of Ian Douglas Smith*. London: John Blake Publishing. Oldalszám: 109-116

ROGERS, Anthony (1998): *Someone Else's War: Mercenaries from 1960 to the Present*. Hammersmith: HarperCollins. Oldalszám: 40-41

LUISE White (2021/11): *Fighting and Writing: The Rhodesian Army at War and Post-War*. Online: http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0018-229X2021000200008

HOWARD, M. T. (2024): *The Impact of the War upon Soldierly Loyalties*. Online: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/black-soldiers-in-the-rhodesian-army/impact-of-the-war-upon-soldierly-loyalties/4B0FDCD2BA5488A439335750BD732EF1>

(2015/09/20): *Operation Eland*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Eland

(2021/02/03): *Operation Eland: the Selous Scouts' Triumph (the Rhodesian Bush War, 1976)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=u3yaB6E0ZJY&t=2s>

GERRY van Tonder: *Operation Aztec: 28 May 1977*. Online: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-op-aztec.html>

GERRY van Tonder: *Op Miracle: 26 September 1979*. Online: <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-op-miracle.html>

(2015/09/21): *Operation Dingo*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Dingo

(2021/03/07): *Operation Dingo: Attack on New Farm (the Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>

(2021/04/04): *Operation Dingo: Attack on Tembue (The Rhodesian Bush War, 1977)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=eRUhG2cCtpM&t=620s>

(2020/08/09): *OPERATION DINGO*. Online: <https://militaryadviserforfilmantv.com/2020/08/09/operation-dingo/>

BENNETT, Steve (2021/05/23): *Casualties during the Rhodesian Bush War through to new constitution of 1987*. Online: http://www.rhodesians.co/images/Casualties_during_the_Rhodesian_Bush_War_by_Steve_Bennett.pdf

(2024/02/13): *Conflict in Syria*. Online: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-syria>

(2015/10/26): *Operation Uric*. Online: https://infogalactic.com/info/Operation_Uric

Képek:

- <https://www.ezilon.com/maps/africa/zimbabwe-physical-maps.html>
- <https://johnhelmer.net/whose-pockets-full-sergei-chemezovs-friends-vitaly-mashitsky-and-robert-mugabe-are-going-to-spend-at-least-600-million-to-start-then-4-8-billion-of-russian-state-money-on-a-platinum-min/>
- <http://www.rhodesiansoldier.com/hist-bush-war-nyadzonya.html>
- <https://www.youtube.com/watch?v=kNhTjfwOatI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=eRUhG2cCtpM&t=620s>
- https://www.reddit.com/r/MilitaryPorn/comments/fe3kqt/four_rhodesian_sas_soldiers_armed_with_captured/
- <https://hu.pinterest.com/pin/348395721155920226/>
- <https://hu.pinterest.com/pin/478366791652044034/>
- https://za.pinterest.com/pin/Abx3stvhddFpADQ102WXdSFAic5Ce5m8CYHMiEi3ZLDp_OLCBsFgMjg/
- <https://hu.pinterest.com/pin/498703358723175232/>
- <https://hu.pinterest.com/pin/658721882970275857/>
- <https://www.ipmsstockholm.se/home/aircraft-and-colours-of-the-rhodesian-air-force/>